

BERETNING FOR UDGRAVNINGEN VED GASVÆRKSGRUNDEN

Jour.nr. NÆM 2001:100; KUAS [RAS] 89/97-0

Næstved sogn, Tybjerg herred, Storstrøms Amt (tidl. Præstø amt)
Stednr. 05.07.07, sb. 78
4-cm kort: 1512 IV SV

RESUME

I forbindelse med etablering af sti langs den frilagte Suså gennem Næstved skulle forurenede jord afgraves til kote 0, hvorved der fremkom 4 rækker bolværker, som kunne følges over ca. 70 m. Det ældste bolværk har kraftige, tætliggende planker, nærmest flækkede træer, bag de lodretstående stolper. Stolperne er dendrodateret til 1466 med udbedringer indtil 1540. Det samme konstruktionsmæssige træk kan genfindes i et bolværk nordvest for med samme dendrodatering, hvilket giver en bolværksrække som kan følges over ca. 150 m. I det næste bolværk af tætstillede stolper, dendrodateret til 1596-97, forekom store mængder genanvendt bygningstømmer og der var ikke bevaret planker bagved. Et bolværk udelukkende af fyrretræstolper med bagvedliggende lange planker er dendrodateret til 1622-1633. Det yngste bolværk af meget kraftige lodretstående egestolper med bagvedliggende planke var det ikke muligt at dendrodatere.

Nord for bolværkerne fandtes en vandrende af bøgetræ, hvor låget er tappet fast og tætnet med mos. De enkelte stykker af selve vandrenden er falset sammen. I låget et firkantet hul, som kan have været dækket med et blyplade, som blev fundet inde i vandrenden. Vandrenden, der kan have fungeret som afvandsrende for kildevæld fra byen, har udløb ved bolværket fra 1596.

I de opfyldte lag mellem bolværkerne fandtes store mængder af bygningsaffald, skår af stjertpotter, kridtpibestumper, kakler, sko, dyreknogler samt en smule glaseret middelalderkeramik.

GASVÆRKSGRUNDEN

NÆM 2001:100 RAS j.nr. 89/97-0

INDHOLDSFORTEGNELSE:

Udgravningens forhistorie	3
Sagens data	3
Topografi og beliggenhed	3
Metode og teknik, undersøgelsens forløb	3
Målesystem	5
Nummereringssystem	5
Bolværkskonstruktioner	6
Bolværk K1	6
Bolværk K2	7
Bolværk K3	8
Bolværk K4	9
Bolværk K5	10
Bolværk K6	11
Bolværk K7	12
Bolværk K9	12
Bolværk K10	13
Andre anlæg	13
Afvandingskanal K8	13
Felt E	13
Fundmaterialet	14
Undersøgelsens resultat	18
Lagbeskrivelse	20
Anlægsliste	28
Fundliste	29
Tegningsliste	39
Fotoliste	43

BILAG

1. Kort med angivelse af lokalitet
2. Oversigtsplan. Kopi af landmålerplan 28571-B2 (Toft & Malmskov), 1:500
3. Fikspunktliste
4. Note vedr. lag i felt A samt tømmerdimensioner
5. Rentegninger af profiludsnit K1-K4
6. Skema: Oversigt over bolværkskonstruktionerne
7. A. Daly: Dendrokronologisk undersøgelse af tømmer, NNU rapport nr. 31, 2001

Kopi af feltplaner (Toft & Malmskov), nedsat 50%
Kopi af originalplaner (T1-T25), nedsat 50%
Kopi af profiltegninger (P1-P30), nedsat 50%
Kopi af tømmer- og genstandstegninger, nedsat 50%
Kopi af kontaktkopier (S/H-film)

Udgravningens forhistorie

I forbindelse med frilæggelsen af Susåen gennem Næstved by skulle anlægges en sti langs nordsiden af åen. På den gamle gasværksgrund mellem Kompagnistræde og Slagkildevej skulle den tjæreforenede jord afgraves til kote 0 (DNN) og udskiftes med ren jord. Tidligere udgravninger langs Susåen (se NÆM 1998:113 Susåen, beretning ved Birgitte Borby Hansen og Birgitte Fløe Jensen) har vist, at ved afgravning til kote 0 er der stor sandsynlighed for at støde på bevarede træstolper fra forskellige middelalderlige bolværker. Efter aftale med bygherren Næstved kommune blev selve opgravningsarbejdet på Gasværksgrunden foretaget med arkæologisk deltagelse og med mulighed for arkæologisk udgravning af de forventede bolværker.

Sagens data

Udgravningen blev foretaget i perioden 1. juli til 31. august 2001 af arkæolog, BSc. Birgitte Fløe Jensen, stud mag Rasmus Bagge, konserveringstekniker Camilla Bastholm og arkæolog, cand mag Kirsten Christensen (daglig leder) med mus. insp. Thomas Roland som ansvarlig leder, mens museets leder Palle Birk Hansen gav gode råd og ideer.

De opgravede jordbunker, udgravningsfeltet samt de gravede snit blev afsøgt med detektor af Søren Terkelsen og Britta Virklund fra Museumslauget. Museets forvalter Peter Randrup førte motorsaven ved savningen af skiver af de optagne bolværksstolper til dendrodatering og museets fotograf Jens Olsen tog 6 x 6 foto af udgravningen til formidlingsbrug.

Maskinkraft blev leveret af Henrik og Jan Erling fra Chr. Jensen og Sønner. Geotekniker Ib Rasmussen fra Nielsen og Risager, Næstved, fulgte opgravningsarbejdet og var kontaktperson mellem bygherre, museum og entreprenører.

Målesystem og bolværksstolperne er indmålt af landmåler Knud Petersen fra Toft og Malmskov, Næstved.

Topografi og beliggenhed

Udgravningsfeltet ligger på nordøstsiden af den frilagte Suså mellem Kompagnistræde og Slagkildevej. Lige nordøst for udgravningsfeltet ligger den fredede Tuesens Badstue fra slutningen af 1400-årene og længere mod nord og nordøst stiger terrænet op mod Kompagnihuset, Boderne, Sct Peders kirke og den middelalderlige bebyggelse deromkring.

Undergrunden i udgravningsfeltet består af forskellige vandafsatte lag fra den oprindelige Suså og kun i den allernordligste del af den nordvest-sydøst orienterede grøft E fandtes det gule moræneler.

Teknik og metode, undersøgelsens forløb

Med stor gravemaskine afgravedes den tjære-forenede jord til toppen af bolværksstolperne fremkom. Ud mod Susåen blev feltgrænsen sat ved nedgravningskanten til betonkassen og til den anden side blev feltgrænsen sat ved de tjæreholdige gasrør, som skulle blive liggende. Der blev med det samme afgravet så meget som muligt af de opfyldte lag mellem stolperækkerne, men på grund af de bløde træstolper, den korte afstand mellem rækkerne og de store opfyldningssten var det nødvendigt med håndkraft at grave af opfyldningslagene ved oprensningen af træstolperne. Desuden ligger der på langs af udgravningsfeltet en stor ikke-fungerende kloakledning med store cementbrønde, som blev brugt til at pumpe det opstigende vand væk i og denne ledning af glaserede lerrør skulle derfor beskadiges mindst muligt. De fremkomne træstolper blev med det samme markeret med manillamærker fastholdt af storhovede papsøm.

Området mellem den yderste bolværksrække K1 og nedgravningskanten til betonkassen med den frilagte Suså var så bredt, at det var muligt at afgrave det område med peljob med en ca. 1 m bred skovl og på denne måde spare tid og mandskab.

Ved afgravningen og den efterfølgende afrensning fremkom 4 rækker træstolper, som kunne følges over det ca. 70 m lange udgravningsfelt med undtagelse af det stykke, som er ødelagt af det store betonfundament fra gasværket. Efter udlægning af målesystem blev stolperne tegnet i målestoksforholdet 1:20 (T1-T13, T14-T17), efterfulgt af nivellering.

Efter frilæggelsen var de fugtige træstolper i fare for at tørre ud med efterfølgende destruktion af bolværkerne til følge og det blev efter aftale med Rigsantikvarens Arkæologiske Sekretariat besluttet, at bolværkerne skulle undersøges fagligt forsvarligt. Det var ikke muligt, hverken tidsmæssigt eller økonomisk, at totalundersøge bolværkerne, men det var ønskeligt at undersøge både det enkelte bolværks konstruktion samt få fund fra de forskellige opfyldningslag mellem bolværkerne.

For at få klarlagt konstruktionen af det enkelte bolværk blev med peljob gravet et ca. 4 m langt snit langs ydersiden af hvert bolværk i felt C. På grund af det opstigende grundvand blev snittene ikke gravet så dybt, at spidsen af alle stolperne var helt frilagt, men dog så dybt, at de fleste stolper tydeligvis spidser til. Efter afrensning med ske blev profilet fotograferet inden der udsattes niveausnor, hvorefter profilen blev tegnet i målestoksforholdet 1:20 efterfulgt af en beskrivelse af både konstruktionen og de bagvedliggende lag. Fund fra maskinopgravningen blev indsamlet for hvert gravede snit for sig, mens fund fra profiloprensningen blev relateret til det lag, de blev fundet i. Efter registreringen blev de fritlagde stolper taget op, evt ved brug af gravemaskine og en strop og deres længde blev i de fleste tilfælde målt. Samme fremgangsmåde blev fulgt ved næste bolværk. Afstanden mellem K1 og K2 var så lille, at profilen mellem de to bolværksrækker faldt sammen og derfor ikke er tegnet. Pga den store spildevandsledning blev kun en del af området mellem K2 og K3 gravet op og snittet foran K4 blev rykket mod sydøst for at få plads til gravemaskinen. Dette medførte, at tværprofilen mellem K3 og K4 måtte forskydes i forhold til tværprofilen mellem K2 og K3.

For at få klarlagt opfyldningslagenes stratigrafi og gerne hvornår og over hvor lang tid områderne mellem bolværkerne er fyldt op blev der i felterne A, B og D håndgravet et ca. 1,5 m bredt felt, hvor de forskellige lag blev løbende beskrevet og fundene fra de forskellige opfyldningslag blev indsamlet for sig. Profilen med det enkelte bolværks konstruktion blev registreret på samme måde som de breddere snit i felt C. Desuden blev mindst 1 af tværprofilerne i hvert felt registreret.

I felt B fremkom et fragment af underdelen af en vandrende af bøgetræ, K8. Profilet i kanten af udgravningsfeltet over vandrenden og under gasrøret blev rensset op, fotograferet, tegnet i målestoksforholdet 1:20 efterfulgt af en beskrivelse. For at få yderligere oplysninger om vandrenden blev med gravemaskine lavet et mindre felt NNØ for gasrørene, hvorved der fremkom en velbevaret vandrenden med låg. Denne blev fotograferet og indtegnet i målestoksforholdet 1:20. Dernæst blev et ca. 2 m langt stykke af dem taget op og bragt til museet til konservering.

I projektet for hele frilæggelsen af Susåen indgår bl.a en parkeringsplads NØ for udgravningsfeltet og forud for etableringen af denne blev nedgravet et plastrør til at lede regnvandet væk. I denne knapt 1 m bredde og godt 18 m lange grøft, felt E, fremkom stolper, som blev hurtigt undersøgt. Fladen med stolperne blev tegnet i målestoksforholdet 1:20. Østprofilen blev rensset op og efter udsættelse af niveausnore tegnet i målestoksforholdet 1:20 efterfulgt af en beskrivelse. Hele omridset af grøften, stolperne og den udsatte niveausnor blev indmålt af landmåleren.

Efter afslutningen af udgravningen og opfyldningen af det meste af udgravningsfeltet blev grøften til dette plastrør forlænget mod SV ind under de fjernede gasrør, så der kom forbindelse fra felt E til udgravningsfeltet. Plastrøret var samlet og lagt, så de fremkomne stolper blev rensat op med ske, fotograferet og tegnet i målestoksforholdet 1:20 i forhold til identificerede stolper fra felt E. Da gasrørene var fjernet og dermed også den NØ-lige nedgravningskant til udgravningsfeltet kunne der ikke med sikkerhed etableres kontakt mellem stolperne fra felt E og sikre stolper i felt A.

Sikkerhedsmæssige forskrifter

Jorden på Gasværksgrunden var forurenede med tjære, som ved berøring kan give eksem, så af sundhedsmæssige årsager var der påbud om konstant brug af tætte plastikhandsker og gummistøvler ved udgravningen. Flere steder var der desuden udsivning af cyanid fra lagene. Af samme grunde måtte det opstigende vand ikke pumpes direkte i åen, men skulle i den ikke-fungerende spildevandsledning.

Flere kraftige regnskyl i forbindelse med tordenvejr medførte tilbageløb i byens spildevandssystem, hvilket medførte at udgravningsfeltet flere gange blev totalt oversvømmet med kloakvand via cementbrønde og huller i den store gennemgående ikke-fungerende kloakledning. Dette nødvendiggjorde at især felterne D og C blev højtryksspulet og efterfølgende slamsuget for at undgå/reducere diverse aktive bakterier.

Målesystem

Med landmålerstokke, nivellerapparat, vinkelprisme og stålmålebånd udsattes et retvinklet koordinatsystem med udgangspunkt i 200/100; abscisseaksen øger positivt mod øst (ikke kompas-øst) og ordinataksen øger positivt mod nord (ikke kompas-nord). Følgende punkter i målesystemet er indmålt af landmåler (se bilag 2). Pkt. 200/100 = 1001 med koordinaterne y: 89312.410; x: 122025.104, pkt. 192/100 = 1002, pkt. 192/102 = 1003, pkt. 184/102 = 1004, pkt. 180/103,5 = 1005, pkt. 164/102 = 1006, pkt. 131/100 = 1007 med koordinaterne y: 89368.127 x: 122065.795.

Til fast punkt for nivellering valgets et afmærket punkt på toppen af betonkanten langs Susåens nordbred, som ifølge entreprenørformand John Stysiek overalt har koten 1,10 m o DNN. Så vidt muligt blev nivellerapparatet opstillet med fixet = 1,20, dvs i kikkerthøjden 2,30 m o DNN, og alle nivellementerne skal relateres til denne højde, idet de ikke er omregnet til DNN. Ved alle profiltegningerne P1-P30 er niveuasnoeren opsat i 2,50 med fixet = 1,20 hvilket giver koten 20 cm under DNN.

Toppen af alle træstolperne er indmålt af landmåler og udtegnet på oversigtsplaner i 1:20 med samme tegningsnummer som anvendt ved den manuelle tegning T1-T17 samt i en oversigtsplan 1:500 T26 sammen med bolværksstolperne fra den tidligere undersøgelse (NÆM 1998:113 Susåen).

Nummereringssystem

FELT: udgravningsfeltet blev inddelt i felterne A, B, C og D på hver ca. 16 m's bredde. Felt A dækker området x = 184-202, felt B = 168-184, felt C = 156-168 og felt D = 132-148. Området mellem x = 148-156 er ødelagt af det store betonfundament. Felt E er betegnelsen for en regnvandsledning nordøst for udgravningsfeltet.

BOLVÆRK: Bolværksrækkerne er fortløbende K-nummeret begyndende med K1, K2 osv. dog er K8 en vandrende. De lodrette stolper er så vidt muligt fortløbende s-nummeret indenfor hvert bolværk for sig således: K1: s1-s35; K2: s101-s170; K3: s201-s331; K4: s401-

s485; K5: s601-s606; K6: s701-s788; K7 og K9: s801-s859; K10: s501-s503. De bagvedliggende, vandrette planker er fortløbende s-nummereret begyndende med s2001 ved K1 i felt A.

I felt E er stolperne fortløbende s-nummereret begyndende med s1200, s1201.

LAG: De opfyldte lag mellem stolperækkerne er nummeret med felt-bogstavet i kombination med fortløbende bogstav begyndende med A, B, C osv., dvs. at lagene i felt A hedder AA, AB, AC, AD, i felt B: BA, BB, BC, BD, i felt C: CA, CB, CC, CD, i felt D: DA, DB, DC, DD i felt E: EA, EB, EC, ED.

Feltet med vandrenden K8 har ikke fået selvstændigt feltnummer, men har beholdt K-nummeret, dvs. lagene er nummereret K8A, K8B.

Dog er bogstaverne G, I, K, U, X, Y, Z ikke anvendt til lagbetegnelse, da G i Næstved Museums registrering kun bruges til grave, I kan forveksles med J, K bruges kun til konstruktioner, T bruges til tegninger, U kan forveksles med V og Z bruges kun til løsfundne kranier.

FUND: fundene fra de forskellige lag er ikke x-nummereret, men har beholdt lagbetegnelsen, som er den direkte relation. Fund fra afrensningen af stolperne er i alle tilfælde kaldt feltbogstav plus A. Fund kun nummereret med feltbogstavet er løsfund uden lagrelation inden for feltet, mens fund nummereret med L er løsfund fra de opgravede dynger uden feltrelation og de er hjemtaget, fordi de er specielle genstande.

Knogler nummeret med feltbogstav plus G er løsfundne menneskeknogler, knogler med feltbogstav og Z er løsfundne dele af menneskekranie.

TEGNINGER: fladetegninger er fortløbende Tnummeret begyndende med T1, T2, mens profiltegninger er fortløbende Pnummeret begyndende med P1, P2. Konstruerede tegninger af de lodrette stolpers længde fra snittene i felt C er fortløbende Rnummereret R1-R4.

Bolværkskonstruktioner

I det følgende gennemgås de vigtigste elementer i det enkelte bolværk mht materiale og konstruktion som den blev klarlagt i de enkelte snit, fund og dendrodatering (se Aoify Daly: NNU rapport 31, 2001). I denne rapport er endvidere nævnt dendrodateringen af stave fra en trætønde (2121401a 2121402a, 2121403a) fra den tidligere udgravning NÆM 1998:113.

Bolværk K1

Bolværket er konstrueret af kraftige lodretstående stolper med bagvedliggende planker, som er ikke fæstnet til de lodrette stolper, men udelukkende holdt på plads af den opfyldte jord. Det kan følges over knapt 40 m i felt A, B, C (T1-T12) og består af følgende stolper s1-s35 og de bagved liggende stolper s2001, s2003-s2005, s2009, s2011, s2013, s2014, s2020, s2022-s2025. Syd for det store betonfundament mellem felt C og D registreredes få stolper, s30-s34, som ud fra deres dimensioner og placering ser ud til at høre til K1, hvilket giver en samlet længde på 45 m.

Stolperne er rektangulære, måler 22 x 12 cm og afstanden mellem dem er 60-80 cm. Den bagvedliggende planke kan være op til 3,88 m lang (s2024). Hovedparten af stolperne er af egetræ, men en af de optagne stolper er af fyrretræ. Ingen af de optagne stolper viste spor af tidligere anvendelse, så de må formodes af være fældet til dette formål, dvs. der har været rigelige ressourcer af egetræ i området.

Foto: S/H-film 1: 8-11, 13; 3: 2-3, Diasfilm 1: 3-7; 2: 2-3,

FELT A: 180 cm bredt håndgravet snit (T13, P3) på ydersiden af bolværket med de lodrette stolper, s9 og s35, og de bagvedliggende planker, s2005, s2009. Stolperne er 22-25 cm bredde, 85 cm lange og står med ca. 80 cm's afstand. Stolperne s9 står lodret, mens toppen af stolpen s35 hælder ca. 20⁰ mod sydvest i forhold til bundspidsen. Spidsen af stolperne når 120 til 130/140 under DNN, mens bunden af den vandrette planke ligger 10 cm under DNN.

Lag AC, AD, AJ, AN

Foto: S/H-film 3: 2, 3 Diasfilm 2: 2,3

FELT B: konstruktionen K1 mangler i snittet

FELT C: ca. 4 m bredt maskingravet snit (P1) langs ydersiden af bolværket mellem stolperne s27 og s23 med den bagvedliggende planke s2024. Stolperne er 16-24 cm bredde og står med 20-50 cm's afstand, dog er der 110 cm mellem s24 og s25, men der kan have stået en stolpe mellem to sten i lag CE. De optagne stolper er 133-139,5 cm lange, dog er s124 184 cm lang. Den står tæt på s23 og kan være en forstærkning af denne. Spidsen af de øvrige stolperne når omkring 1,20 m under DNN, mens s24 når 1,70 m under DNN. Planken s2024 er ca. 25 cm bred, knapt 4 m lang og bunden af den ligger 30 cm under DNN, se rekonstruktionstegning R1.

Lag CC, CD, CE, CF, CH

Foto: S/H-film 1: 21-24, 32-33; 2: 1-6, 9-15; Diasfilm 1: 12-16, 19-21

FUND foran K1: Felt A og C: i (lagene AC, AD + CB) er fundet 8 gråbrændte sideskår, 1 sideskår med middelalderlig glasurplet, 2 skår af næsten stentøjsskår eller stentøjsskår, 7 skår af stentøj, heraf 3 af stob og 1 med rullestempel, 82 skår af stjertpotter, 16 skår af hornmalede fade, 2 indvendigt glaserede bundskår, 1 skår af en fajancetallerken, 2 flintafslag og 1 hvidpatineret flække, 3 stk. glas, 10 kridtpibestykker, 7 stk. af grøn- og sortglaserede kakler 1stk. af glaseret flise samt forskelligt byggeaffald, 3 søm og dyreknogler, læder, tekstil.

DENDRODATERING: Det har ikke været muligt at dendrodatere de 5 indsendte egetræsprøver, da der er "hul" i den sjællandske egetræskurve (Oplyst af Niels Bonde, NNU, efteråret 2002).

Bolværk K2

Bolværket er konstrueret af lodrette, tætstillede stolper med bagvedliggende planker. Det kan følges over ca. 40 m i felt A, B, C (T1-T11) og består af stolperne s101-s170 og de bagvedliggende planker s2002, s2006-s2008, s2010-s2012, s2015-s2019.

De fleste af stolperne er kvadratiske, 15 x 15 cm, eller aflange 10 x 20 cm, og de står med 20-30 cm's mellemrum. Den bagvedliggende planke kan være op til 3,50 m lang, s2018. Tilsyneladende er alle stolperne af fyrretræ; dog er de 2 stykker genanvendt bygningstømmer, s116 og s139, formodentlig af egetræ.

Foto: S/H-film 1: 8-11, 13; 3: 2-3, Diasfilm 1: 3-7; 2: 2-3,

FELT A: 180 cm bredt håndgravet snit (T13, P5, P6) på ydersiden af bolværket med stolperne s113, s114, s115, s116 (bygningstømmer), og bagvedliggende planker s2008, s2039. Stolperne er 20 cm bredde, og står med 10-40 cm's afstand. Stolperne er 130-160 cm lange og spidsen af dem når 130-140 under DNN. Bundspids af s114 formentlig splintret ved nedramningen. Spidsen ligger skråt mod SV. Planken s2008 er op til 20 cm bred og bunden ligger omkring 0 m / DNN.

Lag AE, AJ, AN, AO AP

Foto: S/H-film 3: 21-23, 30-33, Diasfilm 2: 14,15, 20, 21

FELT B: 230 cm bredt maskingravet snit (P12) på ydersiden af bolværket med de lodrette stolper s139 (bygningstømmer), s140, s141, s142, s143, s144, s145 og den bagvedliggende planke s2021. Inde bag s143 ligger en ca. 50 cm stump af s2021 klods op af kloakrøret. 1 m vest for s145 ligger også en stump i overfladen. Planken bag s141 og s140-s139 vrider sig således at den ikke kan ses i profilen, kun den øverste kant synlig. De øvrige vandrette planker må formodes at være forstyrret ved nedgravningen af spildevandsledningen. Stolperne er 20 cm bredde og står med 5-30 cm's afstand. De er 116-189 cm lange og spidsen af dem når 110 cm under DNN. Bunden af planken s2021 ligger 20 cm under DNN.

Lag BV, BAA, BAB

Foto: S/H-film: 4: 27-29; diasfilm 3: 8-11,

FELT C: et 4 m bredt maskingravet snit (P2) langs ydersiden af bolværket med stolperne s159-s167 med rest af en bagvedliggende planke bag stolperne s159-s161. Mellem s160-s161 er profilen forstyrret af nedgravningen til spildevandsledningen. Stolperne er 15-20 cm brede og afstanden mellem dem er 20-30 cm. De optagne stolper har en længde mellem 123-148 cm og 173-190 cm og spidsen af dem når 120-180 cm under DNN. De lange stolper står med regelmæssige mellemrum, ca. 1 m, og må være et konstruktionsmæssigt træk og ikke senere reparationer, da dendrodateringerne ligger meget tæt. Plankeresterne ligger under 0 m DNN, se rekonstruktionstegning R2

Lag CL, CM, CN, CO, CP, CR

Foto: S/H-film: 2: 21-26; diasfilm 1: 24-27

FUND foran K2: Felt A, B, C: i lagene AE, AJ, AO, AP +BS +CJ, CP er fundet 2 udvendigt glaserede middelalderskår, 6 kandeskår, heraf 4 gråbrændte og 2 glaserede, 3 gråbrændte sideskår, 7 stentøjsskår, heraf 3 af stob, 1 håndtag af fiskepande, 70 skår af stjertpotter, 14 skår af fade, 1 muligt jydepotteskår, 1 kridtpibestump, 1 udhulet knogle (benfuttal?), 1 stk. glas, 1 Leyden plombe, 14 grøn- til sort glaseret kakkel og fliser, byggeaffald i form af munkesten, tagtegl samt et fragment af skifertagplade med indridsede figurer, flise samt dyreknogler og 1 messingbeslag.

DENDRODATERING: De 7 dendroprøver af fyrretræ er dateret, heraf er to prøver, s161 og s163, sandsynligvis fra samme træ. Træet er fældet til mindst 2 byggefaser: vinteren 1622-23 og vinteren 1632-33. De ældste dendrodateringer ligger i felt C, så måske er arbejdet startet her og fortsat mod sydøst.

Felt A: s114: 1631-32, felt B: s140: 1629-1649, s142: 1632-1633, s145: 1598-1638, felt C: s161: 1622-1623, s163: 1622-1623.

Bolværk K3.

Bolværket er konstrueret af tætstillede, lodrette stolper uden spor af en bagvedliggende planke. Det kan følges over knapt 40 m i felt A, B, C (T1-T11) bestående af stolperne s201-s331. Det er ødelagt mellem x: 187-192 af nedgravningen til spildevandsledningen. Stolperne er kvadratiske 15 x 15 cm, aflange 10 x 25 cm, eller af forskellige former og størrelser. De står med 5-20 cm's afstand. Af de optagne stolper er hovedparten af egetræ, hvoraf mange er genanvendt bygningstømmer, men der er næsten lige så mange af fyrretræ. Generelt er

tømmeret mindre i dimensionerne end fra K2 og det står tættere, hvilket måske kan forklare den manglende bagvedliggende planke

Foto: S/H-film 1: 8-11, 13; 3: 2-3, Diasfilm 1: 3-7; 2: 2-3

FELT A: et 1,8 m bredt håndgravet snit (T13, P8) på ydersiden af bolværket med stolperne s218, s220-s226 (s223, s224 er bygningstømmer). Stolperne er 15 cm bredde, bortset fra s220, som er 30 cm bred, og de står med 10-20 cm's afstand. De er 85 til 148 cm lange og spidsen af dem når 60-120 cm under DNN.

Lag AH, AN, AR, AS

Foto: S/H-film 4: 7-10 Diasfilm 2: 30-32

FELT B: et 2,5 m bredt maskingravet snit (P23) på indersiden af bolværket med stolperne s237-s245, s328-s331 (s 240, s241, s242 er bygningstømmer). Stolperne er 10-20 m bredde og står med 10-25 cm's afstand. De er 110-160 cm lange og spidsen af dem når 80-100 cm og op til 130 cm under DNN. S240 og S241 står længere fremme end resten, hvilket får lag BAD til at stige fordi det falder ind i profilen. S244 og s245 står skråt ind i snittet bag s243.

Lag BAC, BAD, BAE, BAF, BAH, BAJ, BAL, BAM, BAN

Foto: S/H-film 6:16-18, Diasfilm 3: 35-36

FELT C: et 4 m bredt maskingravet snit (P4) langs ydersiden af bolværket med stolperne s303-s316, s326, s327 (s305, s311, s313, s326 er bygningstømmer). Stolperne er 10-18 cm bredde og står med 5-40 cm's afstand. De er 92-156 cm lange og spidsen af dem når 70-100 cm under DNN, se rekonstruktionstegning. R3

Lag CT, CV, CX, CAA

Foto: S/H-film 3: 4-5, 6-12 Diasfilm 2: 5-9; 3:12

FUND foran K3: Felt A og C : i lagene AF, AH, AR, AS, AW + CS, CAA er fundet: 14 skår af middelalderkeramik, bl.a kande med hindbærknop, 4 hanke, 4 gråbrændte sideskår, 32 stentøjsskår, heraf 10 af stob, 72 skår af stjertpotter, 9 skår af flade fade, 6 jydepotteskår, 1 stk. fajance, 1 stk. glaseret kakkal, 1 cirkulær tenvægt, byggeaffald, dyrekogler, læder.

DENDRODATERING: alle 6 dendroprøver er af egetræ med splintved og barkkant. 3 prøver er dateret til at være fældet i vinter-halvåret 1596-97. De 2 daterede stolper fra felt C ligger med 3,5 m's afstand og der er 28 m til den daterede stolpe i felt A, så det kunne tyde på, at der i vinteren 1596-97 blev fældet træ til et helt nyt bolværk, og ikke kun foretaget en udbedring af det eksisterende.

Felt A: s221: 1596-1597, Felt C: s303: 1596-1597, s315: 1596-1597

Bolværk K4.

Bolværket er konstrueret af nedbankede, tilspidsede lodretstående egestolper med kraftige tværliggere bagved. Tværliggerne er ikke gjort fast til de lodrette stolper, men holdes udelukkende på plads af jordtrykket. Det kan følges over 40 m i felt A, B, C (T1-T11, T19, T23) bestående af stolperne s401-s484 og de bagvedliggende træstammer s2041, s2044-s2051. Selve stolperne er 20-25 cm bredde og står meget tæt eller med op til 30 cm's afstand. De optagne stolper er af egetræ og de er 95-210 cm lange. Mange af dem er omkring 140-150 cm og hvilket betyder at spidsen af dem er banket ned til 130 cm under DNN. Jævnt fordelt står længere stolper og den længste er 2,25 og banket ned til knapt 2 m under DNN. Bag de lodrette stolper ligger op til 4 tværliggere af halve, flækkede egestammer med bark på

ydersiden. De er op til 20 cm bredde og næsten 4 m lange og bunden af den nederste tværligger ligger 40-50 cm under DNN.

Foto: S/H-film 1: 8-11, 13; 3: 2-3, Diasfilm 1: 3-7; 2: 2-3,

FELT A: et 1,8 m bredt håndgravet snit (T13, P14, P26) syd for bolværket med stolperne s402-s405, s469-s470, s487-s488 og tværliggerne s2041 og s2051. Stolperne er 18-20 cm bredde og de står med 10-25 cm's afstand. De er mere end 110 cm lange og spidsen af dem når mere end 80 cm under DNN. Bunden af den nederste tværligger ligger dybere end 20 cm under DNN

Lag AM, AN, AV, AX, AAB, AAC, AAD, AAE

Foto: S/H-film: 5: 14-19; 7: 34-36; 8: 1+3; diasfilm: 4: 18,19

FELT B: et 2,5 m bredt maskingravet snit (P24) på ydersiden af bolværket med stolperne s432, s433, s435, s437, s483, s484. Stolperne er 16-18 cm bredde og de står med 30-50 cm's afstand. De er op til 220 cm lange, og spidsen af dem når 110-130 og ned til 200-210 cm under DNN.

Pga sammenstyrtning er jordlagene ikke tegnet, men kun selve stolpekonstruktionen bagved

Foto: S/H-film 7: 23,24 diasfilm 4: 27-28

FELT C: et 4,5 m bredt maskingravet snit (P13, P25) langs ydersiden af bolværket med stolperne s456-s462 og s471-s481 og de bagvedliggende planker s2044-s2050. Stolperne er 18-20 cm bredde og de står meget tæt, men der er op til 30 cm's afstand mellem enkelte. De er 90-220 cm lange og spidsen af dem når 100-210 cm under DNN. Der er bevaret 4 tværliggere og bunden af den nederste ligger 40-50 cm under DNN, se rekonstruktionstegning R4

Lag: CAD, CAE, CAF, CAV, CBA, CBB

Foto: S/H-film: 4: 30; 5: 7-11; 7: 15-22, 29-31; diasfilm 3: 13, 15-17; 4: 24-26, 32-34

FUND foran K4: Felt A, B, C: i lagene AL, AM, AX, AAA, AAD +BT, BAN, BBA +CAB er fundet 16 glaserede middelalderskår, 24 gråbrændte skår, 8 næsten stentøjsskår, 37 stentøjsskår, 56 skår af stjertpotter, 9 skår af fade, 5 skår af jydepotte, hvæssesten, 1 dyrehoved af glas, 3 stk. kakler, 2 spænder, 2 blykugler, 1 mønt, 1 blymærke med saks, 1 blomsterformet nitte, læder, kalfatring..

DENDRODATERING: 9 stk., alle dendroprøver er af egetræ og alle er dateret. De er fældet over en ca. 70-årig periode vinter 1466-67- vinter 1539- 40 / 1540-48.

Felt A: s404: vinter 1466-67, s405: 1531-46

Felt B: s483: sen forår/tidlig sommer 1528, s485: 1540-48

Felt C: s456: vinter 1539-40, s460: vinter 1500-01, s461: sen forår/tidlig sommer 1528, s479: vinter 1500-01, s482: vinter 1518-19,

Bolværk K5.

Bolværket er konstrueret af kraftige, lodretstillede stolper med bagvedliggende planker, som ikke er fastgjort til stolperne. De kan følges over 6 m i felt D, bestående af stolperne s601-s616 med de bagvedliggende planker s2026-s2029 (T16, T17). Der er muligvis 2 bolværksrækker, eller udbedringer af den første, idet de lodrette stolper står i to rækker. I fladen står de næsten kvadratiske stolper, 18 x 18 cm, med 20-30 cm's afstand. Planken s2027 er mere end 3,25 cm lang. De fleste stolper er af egetræ, men der er også fyrretræs-stolper.

Foto: S/H-film 3:14-16, 19-20. Diasfilm 1: 30-32; 2: 10-11

FELT D: et 1,5 m bredt håndgravet snit (P9) på ydersiden af bolværket med stolperne s604-s608. Stolperne er ca. 20 cm bredde og står med 15-30 cm's afstand. De optagne stolper er 130-160 cm lange; en enkelt dog 188 cm lang. Spidsen af stolperne når omkring 120 cm under DNN. Den vandrette planke ligger 10 cm under DNN.

Lag: DC, DD, DE, DF, DH, DJ

Foto: S/H-film 3, 17-18, S/H-film 4: 2,5,6. Diasfilm 2: 12-13, 24-25, 27.

FUND foran K5: i lagene DC, DD, DE, DF, DH er fundet 7 gråbrændte skår, 4 stentøjsskår, 3 glaserede skår, 143 stjertpotteskår, 17 skår af hornmalede fade, 1 fajanceskår, 14 skår af jydepotte, 1 kridtpibestilk, 7 stk. af grønglaserede kakler, 2 stk. af grønglaseret flise, glas, dyreknogler, læder

DENDRODATERING: en skive af egetræ med barken bevaret er dateret til at være fældet i vinteren 1551-1552 (s604). Den daterede stolpe står lige op ad den bagvedliggende planke, men umiddelbart passer den ikke sammen med dateringen af de andre bolværker.

Bolværk K6:

Bolværket er konstrueret af tætstillede lodrette stolper uden spor af bagvedliggende planke. De er af egetræ og fyrretræ samt et enkelt stykke genanvendt bygningstømmer og kan følges over 13 m i felt D bestående af stolperne s701-s788 (T14-T17). Stolperne er kvadratiske, op til 18 x 18 cm, men også mindre og uregelmæssige eksemplarer kendes, og de står med 5-10 cm's afstand. Stolperne er forholdsvis smalle og korte, men de står meget tæt, så bolværket er spinklere end K5, K7 og K9.

Foto: S/H-film 3:14-16, 19-20. Diasfilm 1: 28-29, 30-32; 2: 4,10-11

FELT D: et 1,5 m bredt håndgravet snit (P10) på ydersiden af bolværket med stolperne s748-s753, s771. Stolperne er 14-18 cm bredde og står meget tæt, under 10 cm's mellemrum, dog 15 cm mellem s771 og s748. De optagne stolper er 80-110 cm lange, en enkelt dog 190 cm lang (s751). Spidsen af stolperne når 70-80 cm under DNN, med undtagelse af s751 som når ned i 180 cm under DNN. Stolpe s751 er trukket 17 cm ud fra profilen.

Lag: DL, DM, DN, DO, DAA, DAB

Foto: S/H-film 4:3,4,5,6 Diasfilm 2:26,29

FUND foran K6: i lagene DL, DM, DN, DO, DAA er fundet 8 gråbrændte skår, 60 stjertpotteskår, 3 skår af hornmalede fade, 6 sideskår af jydepotte, 1 skår af fajancetallerken, 11 stk. af kakler, 2 stk. af glaseret flise, 1 rørknogle med hul, dyreknogler, blyindfattet rude

DENDRODATERING: 4 egetræsprøver er dateret, heraf er to med barken bevaret dateret til hhv sommeren 1555 og sommeren 1594. Alle 4 prøver er udtaget indenfor 1,5 m af bolværksrækken. Da der er 40 år mellem dateringerne, må nogle af stolperne være udbedringer eller genbrug af materiale fra et ældre bolværk, f.eks står den ældste stolpe s751 foran de øvrige stolper.

s748: efter 1565; s749: sommeren 1594; s751: sommeren 1555; s754: 1573-88;

Bolværk K7.

Bolværket består sammen med bolværk K9 af de lodrette stolper s801-s859, ingen spor af en bagvedliggende planke. De fleste stolper er af egetræ og genanvendt bygningstømmer med en enkelt fyrretræsstolpe. Bolværket kan følges over 12 m i felt D (T14-T17). Flere af stolperne er kvadratiske, 20 x 20 cm, men der er også aflange stolper, 12 x 25 cm. Stolperne står med under 10 cm's afstand, dog også stolper med 20-30 cm's afstand.

Foto: S/H-film 3:14-16, 19-20. Diasfilm 1: 30-32

FELT D: 1,5 m bredt håndgravet snit (P11) på ydersiden af bolværket med stolperne s805, s806, s809, s813, s814. Stolperne er 15-30 cm bredde og står med 5-10 cm's afstand, dog 40 cm mellem s809 og s813. De optagne stolper er 90-160 cm lange. Spidsen af stolperne når ca. 80 cm under DNN.

Lag: DP, DR, DT, DV

Foto: S/H-film 5: 20-23 Diasfilm 3: 20-23

FUND foran K7: i lagene DR, DS, DT, DV er fundet 1 næsten stentøjsskår, 2 håndtag til fiskefad, 5 stjertpotteskår, 1 gulglaseret kakkal, dyreknogler

DENDRODATERING: 4 prøver af egetræ er dateret, heraf er to med barken bevaret dateret til forår/sommer 1549, mens de to andre formodentlig er ældre.

s803: efter 1521; s809: forår/sommer 1549; s813: forår/sommer 1549; s820: 1527-42

Bolværk K9.

Bolværket består sammen med bolværk K7 af de lodrette stolper s801-s859 med kraftige bagvedliggende planker og kan følges over 12 m i felt D (T14-T18). Stolperne er af egetømmer og genanvendt bygningstømmer. Stolperne er aflange, 15 x 22 eller 10 x 20 cm, kvadratiske 18 x 18 cm, og står med meget forskellig afstand men ca. 10 cm er meget normal. Længden på stolperne er ikke målt efter optagelsen, men bunddybden ligger mere end 90 cm under DNN

S/H-film 3:14-16, 19-20. Diasfilm 1: 30-32

FELT D: Et ca. 2 m bredt håndgravet snit (P22, P29) på ydersiden af konstruktionen med stolperne s808, s810, s811, s8115, s816, s860 og plankerne S2052, s2053, s2054, s2055. Stolperne er 14-20 cm bredde og mere end 110 cm lange, afstanden mellem dem er 5-25 cm. Stolpe s812 er trukket 20 cm ud fra profilen og s807 er en planke.

Lag: DAB, DAC, DAD, DAE, DAF

Foto: S/H-film: 6: 26-28; diasfilm 4: 3-5

FUND foran K9: i lagene DAD, DAE er opsamlet dyreknogler.

DENDRODATERING: 4 prøver af egetræ er dateret, heraf er to med barken bevaret dateret til henholdsvis vinteren 1466-67 og vinteren 1551-52. De lodrette stolper er fældet i starten af 1500-årene, mens tværliggerne er fra tiden omkring 1466. Dendrodateringerne viser at der er tale om gamle træer op mod 200-250 år, som er brugt til tværliggere, hvilket må betyde at der ikke har været mangel på egetræ.

s811: 1524-1539; s823: vinter 1551-1552; s2054: 1459-1473; s2055: 1466-67;

Bolværk K10.

Den bagerste stolperække i snittet i felt B (T27), med stolperne s434, s436, s501- s503, med bagvedliggende planker s2037, s2042 og s2060-s2063.

FELT B: et 2,5 m bredt maskingravet snit sammen med snit ved K4. Afstanden mellem stolperne er 20-ca. 100 cm. Stolperne er ca. 20 cm bredde og godt 1 m lange, hvilket giver en bunddybde på under 100 cm under DNN

Inde bag K10 fandtes på sidste dagen 4-5 (6?) rækker vandrette tykke planker, ½ stammer.

Kun fotodokumenteret, s2060-s2063 fra top til bund prøver til dendrodatering

Lag: BAP, BAR, BAS, BAT, BAV, BAX

Foto: S/H-film: 7: 23-24, 32-33; 8: 4-6; 9: 9,11; diasfilm 4: 27-28, 35-36

DENDRODATERING: Alle 3 prøver er af egetræ og de er dateret til fældning vinteren 1464-54 og vinteren 1467-68.

s434: 1465-78; s502: vinter 1464-65; s503: vinter 1467-68

Andre anlæg

Afvandingsrende K8

Afvandingsrende af bøgetræ i felt B. I felt B fandtes 180 cm lang og 40 cm bred udhulet rende, som endte ved nogle store sten (faskine) ved K3. Længere mod nord fandtes yderligere et 4 m langt velbevaret stykke af den, hvoraf ca. 2,5 m blev taget op til konservering. I bunden ses den naturlige overflade af træet med barken siddende på, mens de tre andre sider er omhyggeligt tildannede. De enkelte dele af bunden er tappet sammen. Bunden var tætnet med blåler. Låget er 8-10 cm tykt, tappet ned i bunden med trædyvler og tætnet med mos. Låget har et firkantet hul, hvor igennem der opsamledes en blyplade med 10 huller (K8), men pladen er mindre end hullet og kan ikke have fungeret som dækning af hullet.

FUND: Renden lå i et gødningslag K8a med fund af middelalderskår, og i laget over K8b fandtes stjertpotteskår.

DATERING: Renden er ikke dendrodateret, men den ender ved nogle store sten lidt nord for K3 i felt B, som er dendrodateret til 1596-97.

T6, T24

Foto: Diasfilm 2:16-19; 4: 13-14

S/H-film 3:24-27,28-29; film 7:2; film 8: 7-9, 10-13, 23-25, 26-27, 30-33, 34-36; film 9: 8

Felt E

Stolper i Felt E

Feltet udgjordes af en 90 cm bred og 18,5 m lang NØ-SV orienteret grøft (til regnvandsledning), nordøst for udgravningsfeltet, med stolperne s1200-s1218. Det gule moræne starter 18,70 m nord for sydlige kant af grøft (konstateret ved entreprenørens fortsatte gravning mod nordøst. Det nederste lag i grøften var et gødningslag EA, som må være påført ovenpå gammel åbund, selvom lagfølgen under gødningslaget ikke er kendt.

Stolperne i grøften stod meget spredt, men de er kun bevaret i gødningslaget. På de sydvestligste 2 m fandtes 10 stolper, med et tomt område på 9 m inden de sidste 9, som ligger over 5 m. Disse spredtstående stolper danner ikke bolværksrækker, men kan være rester af en bådebro eller andet fra opfyldningen af området. På den sydvestlige del af grøften ligger 4 planker, s1201- s1204, som sammenholdt med fund af lignende planker under vandrenden

K8, kunne være af en havnefront/-kaj. De lodretstående stolper kunne være fra fundering af denne front eller fra bygninger ved denne. Oplysningerne er meget sparsomme, så ovenstående skal tages med store forbehold.

DENDRODATERING: 3 prøver dateret, heraf 1 fra den SV-del til 1360-72, mens de to nordligere er dateret til hhv 1353 og vinteren 1377-78. Dvs alle 3 dateringer ligger i den sidste halvdel af 1300-tallet, så de kan være resultatet af samme udnyttelse af området.

s1207: efter 1353; s1211: vinter 1377-78; s1215: 1360-72,
T20-T22; P17- P20

Foto: S/H-film 5: 24-33

Dias film 4: 24-30

Forlængelsen af felt E

Efter tildækningen af det store udgravningsfelt blev grøften til regnvandsledningen forlænget mod sydvest. I denne fremkom stolperne s1219-s1222. To stolper i den nordlige ende blev identificeret som s1202 og s1203, som ved den første undersøgelse var blevet savet overfor at få til dendroprøve. Gasrørene var fjernet, men nedgravningsskanten, lag EP, var tydelig i SØ-profilen hen til S1203 og S1202. Den sydlige stolpe må være s441 eller s412 fra K4, men der er usikkert, da nedgravningsskant til feltet var fjernet sammen med begge gasrørene og snittet i felt A ligger ikke lige her.

Lige syd for S1221 er jorden stærkt tjæreforurenet men det virker som om der er et tyndt gødningslag med smågrene lige over det grå sandlag og det kan være fortsættelsen af lag EA.

Foto: S/H-film 9: 17-23

Fundmaterialet

Dendrodateringerne af det fældede træ giver en nøjagtig datering af bolværkerne, mens fundene daterer opfyldningen mellem de forskellige bolværker og derfor giver en bredere datering. Det må formodes, at opfyldningen mellem det nye og det gamle bolværk er gået ret hurtig, hvilket betyder, at de fund som f.eks er fundet foran K4 må stamme fra opfyldningen efter, at K3 er anlagt og fundene derfra bør derfor stemme overens med dendrodateringen af K3. Da åen har skulle være sejlbar er det nok begrænset, hvor meget affald der har været smidt i åen foran bolværket. Tværliggerne er ikke fastgjort til de lodrette stolper, men udelukkende holdt på plads af jordens pres, så der må blive fyldt op samtidig med at tværliggerne lægges på plads.

Ved afrensningen af stolperne blev opsamlet en del fund, AA, BA, CA, og DA, men da det på det tidspunkt blev formodet at bolværkerne var middelalderlige ligesom ved den tidligere undersøgelse, NÆM 1998:113, blev der fokuseret mere på middelalderlige fund og ikke så meget på fund fra renæssance. Derfor er mængden af renæssancefund fra disse opsamlinger ikke repræsentativ.

Keramik

Keramikken er den største fundgruppe og heraf dominerer skårene fra sen-middelalder eller renæssance, hvilket stemmer meget godt overens med dendrodateringerne. Mængden af middelalderlige kandeskår er størst foran bolværk K4, mens der f.eks ikke er fundet sikre kandeskår foran bolværk K1. Omvendt med mængden af stjertpotteskår, hvor der er flest foran K1, men de er også tilstede foran K4.

Blyglaseret: til denne gruppe henregnes det udvendigt glaserede rødgoods, AA, AD, AO, AR, AW, AAA, BA, BS, BT, CA, CB, CS, CAB, DC, K8a, hvoraf det meste stammer fra kander, hvoraf nogle har hindbærknopper og pibellersdekorationer, CS, CAB, samt jernoxydbemaling.

Gråbrændt: består af drejet, uglaseret gråbrændt gods, AA, AB, AN, AS, BC, CB, GJ, CAB, DA, DC, som hovedsagelig kommer fra kander og trebenede potter.

Jydepotte: sortbrændte, uglaserede, evt. glittede, skår henregnes til jydepotteskår, BA, BS, CA, CS, DC, DL, der dukker op engang i senmiddelalderen, f. eks i 1400-årene i Kolding.

Fiskepander: der er skår af fiskepander, især håndtag, BA, BS, DA, DR, som dateres fra 1300-årene og frem.

Stentøj: Der forekommer både næsten-stentøj, AX, BA, CAB, DV, og stentøj AA, AO, AW, AAA, BA, BT, C, CB, CJ, CS, CB, DC, fra middelalderen, hvoraf der er rhinske stobe, AW, BA, BS, BT, CB, CS. Et stykke af en skæggemand, CA, er brunglaseret og kan være fremstillet i Frechen i 1500-årene. Dertil kommer en del gråt renæssancestentøj med koboltblå bemalinger (Westerwald?).

Stjertpotter: er klart det dominerende. Det forekommer i rødbrændt indvendigt glaseret gods og af lysere, næsten hvidt gods AA, CA. (importeret?).

Hornmalede fade: skår af flade fade AA, AE, AR, BA, BS, CB, CJ, CS, CAB, DC, DL, med hvid hornbemaling er ikke så hyppige som stjertpotteskår, men findes i store mængder. Dertil kommer andre fade med store vandrette ører

Fajance og porcelæn er kun opsamlet i ringe mængde, AA, CB, DC, DL.

Sparebøsse: af de mere specielle genstande kan nævnes bunden af en sparebøsse, L, som desværre hverken har lag- eller feltrelation.

Glas

Der er fundet skår forskellige drikkeglas, pasglas, vinduesglas, bla af blyindfattede ruder, heraf en med både blyindfatning med ruden siddende i. Af mere specielle genstande kan nævnes et lille dyrehoved, CAB, muligvis en bjørn.

Kridtpiber

Kridtpiber er kun fundet foran K1 og K5 og ved afrensningen af stolper. På flere af stilkene står forskellige udgaver af navnet Stubbekøbing, hvor der var en produktion af kridtpiber 1759-1798.

Kakler

Der er kun fundet stumper af de rektangulære grøn- til sortglaserede kakler med reliefdekorationer. En enkelt med kvindefigur og håndjern skal formodentlig forestille Justicia. Derud over er der fragmenter med forskellige personer, dobbelthovedet ørn, fugle, tårne og bygninger samt forskellige botaniske dekorationer.

Fliser

Fliser forekommer både som glaserede og uglaserede. Her skal fremhæves en flisetype med bladmønster/liljemønster AA, BA, hvoraf en er fejlbrændt, hvilket kunne tyde på, at de er lokalt fremstillede.

Bygningssten

Ved udgravningen blev fundet store mængder bygningstegl blev fundet i store mængder, hvoraf kun er meget ringe del er medtaget. Det drejer sig om munkesten, tagtegl i form af munke og nonner samt vingetegl. I et stykke af en tagskiferplade AO er indridset forskellige figurer, som nok kræver et nøjere studie.

Metal

Den opgravede jord fra snittene blev lejlighedsvis gennemgået med detektor, men det fugtige miljø har ikke givet de bedste bevaringsforhold. Ubestemmelige bly- og jernklumper, søm og nagler samt slagge er noteret i fundlisten, men er derefter kasseret.

Mønter

Små cirkulære formodede mønter er fundet i A, C og E. De er ikke bestemt, men de vil ikke kunne rykke ved dateringen af opfyldslagene.

Jern

Af identificerbare jerngenstande kan nævnes spænder fra C, CAB, DC, L, knive fra CAB og E, stykke af hestesko fra DA, kædeled, vindueshængsel fra CS og muligt værktøj: hammerhoved fra CA. og stemmejern/mejsel fra DA.

Bly

Blandt blygenstande skal nævnes et lille firkantet blymærke med en saks fra C, som de kendes i store mængder fra sildemarkedet i Skanør samt Tårnborg, hvor de anses for at være betalingsmærker eller skattemærker. En klædeplombe fundet i bunden af BS er tydeligvis fra Leyden, idet navnet står på den. Små blykugler er fundet i A, AA, C og L, og fra B og DL kommer blyindfatninger til vinduer med rester af ruderne siddende i. Gennem et hul i låget til vandrenden K8 blev opsamlet en firkantet blyplade med 10 små huller. Pladen er for lille til at dække hullet, så dens funktion er uvis.

Messing

Messing (eller anden kobberlegering) er brugt til fingerbøl, ringe, hægter, rør og spænder fra A, C og D.

Dyreknogler

Dyreknogler er kun opsamlet fra sikre lag mellem bolværkerne. Dyreknogler fra de opgravede jorddynger samt fra oprensningen af toppen af bolværkerne (lagene med feltbogstav plus A) er ikke indsamlet, da det ikke var muligt at relatere dem til et bestemt, daterbart lag. Selvom der burde være gode bevaringsforhold for organisk materiale blev der opsamlet meget få bengenstande. En udhulet rørknogle, BS, kan være et benfutteral til mindre genstande, evt nåle. Fra BA kommer et stykke af en benkam. Dertil kommer knogler med gennemboringer, DL, med ukendt funktion.

Menneskeknogler

Ved afrensningen af stolperne fandtes mindre stykker af menneske-knogler, kranie AZ og BZ og lårben CG1, som må formodes at stamme fra ødelagte grave andre steder i byen.

Læder

Der er opsamlet læder fra A, AD, AM, AS, B, BA, BS, C, CA, CB, CX, D, DC, DAD. De fleste stykker er såler af enten både barne- og voksensko, hvoraf flere af dem er i flere lag og evt haft hæl af et lille stykke træ. I et enkelt tilfælde er bevaret en 2-3 cm høj træhæl B, som har været beklædt med læder. Et par stykker af bevaret overlæder har rest af snabel, begge fra A, hvorfra der også er et støvleskaft.

Tekstil

Fra AD kommer et stykke groft vævet uld, mens A formodentlig ikke er af stor ælde og Am må betegnes som filt.

Kalfatring: stumper af tovværk og anden kalfatring er fundet i A, AB, AM, DA, L,

Flint og sten

Fra de nederste vandafsatte lag kommer enkelte flintafslag, CB, som må stamme fra en stenalderboplads i nærheden af Susåen. Desuden en lille cirkulær tenvægt af sandsten, CAA.

Genanvendt bygningstømmer

En del af de lodrette stolper ved bolværk K3 og K6 var genanvendt bygningstømmer. De fleste af de optagne stolper de s116, s139, s223, s224, s240, s241, s242, s243, s297, s298, , s301, s305, s313, s314, s326, s327A, s327B, s328, s331, s804, s805, s814, s815, s822, s1208, s1213, blev efter udgravningen tegnet i målestoksforholdet 1:10. Her ved viste det sig at en af de genanvendte stolper, s243, er kølen af et skib eller en båd, men derudover blev ikke iagttaget rester af skibe ved udgravningen.

Konservering

Et stykke af vandrenden K8, samt bygningsstolperne s243, s297, s814 er konserveret sammen med læder, tekstil og kalfatring på Storstrøms Konserveringscenter.

Desværre blev vandrenden behandlet forkert under konservering, og det er endnu uafklaret om stykket bevarer eller smides bort.

Udgravningens resultat

På grundlag af tegningerne af stolperækkernes forløb, konstruktionen af det enkelte bolværk og dendrodateringerne kan de 9 bolværker sammenstilles til følgende bolværker:

1466-bolværket består af K4, K7, K9 og K10 og kan følges over 70 m, dog afbrudt af betonfundamentet til gasværket. Det er konstrueret af tilspidsede lodretstående egestolper med kraftige tværliggere bagved. Selve stolperne er 20-25 cm bredde og står meget tæt eller med op til 30 cm's afstand. Mange af dem er omkring 140-150 cm og banket ned til 130 cm under DNN. Jævnt fordelt står længere stolper og den længste er 2,25 m og banket ned til knapt 2 m under DNN. Bag de lodrette stolper ses op til 4 tværliggere ovenpå hinanden. Det er flækkede egestammer med bark på ydersiden. De er op til 20 cm bredde og næsten 4 m lange og den nederste ligger 40-50 cm under DNN. Ifølge dendrodateringerne er det op mod 250 år gamle træer, som er brugt til tværliggere, hvilket må betyde at der ikke har været mangel på egetræ.

Dendrodatering: ialt 17 dendroprøver af egetræ fordelt over de 70 m bolværk er dateret. De ældste træer til både stolper og tværliggere er fældet i vinteren 1466-67 og da dateringerne er spredt over alle 70 m må hele bolværket anses for at være lavet samtidig og ikke kun resultatet af en successiv forlængelse. Dendrodateringerne viser at der er fældet træer til udbedring og forstærkning af bolværket gennem de næste 70-80 år, idet de yngste træer i konstruktionen er fældet forår/sommer 1549.

Ved den tidligere undersøgelse, NÆM 1998:113, undersøgtes ca. 50 m af et bolværk 100 med samme konstruktion og dendrodatering, hvilket giver et 150 m langt sammenhængende bolværk. Dog er bolværket det yngste på den nordvestlige del, mens det er det ældste på den sydøstlige del. Desværre er området, hvor skiftet sker, ikke undersøgt.

1595-bolværket: $\frac{1}{2}$ - $\frac{3}{4}$ m længere ude i åen og består af K3 og K6, som kan følges over 70 m, dog er 15 m ødelagt af betonfundamentet. Dette bolværk er konstrueret af tætstillede, lodrette stolper uden spor af en bagvedliggende planke. Der indgår en del genanvendt bygningstømmer, bl. a tagtømmer. De fleste stolper er af egetræ, men der er også en del stolper af fyrretræ, hvilket tyder på at frisk egetræ ikke er tilgængeligt i så store mængder som tidligere. De fleste af de lodrette stolper er kvadratiske 15 x 15 cm og står med 5-20 cm's afstand. Mange af stolperne er ca. 1 m lange og når ned i 85 cm under DNN. I felt C står med jævne mellemrum en længere stolpe på op til 1,50 m, som når ned i ca. 130 cm under DNN. Det må være et konstruktionsmæssigt træk og ikke en udskiftning, da bolværket har en kort brugstid.

Dendrodateringerne for den sydøstlige del af bolværket K3 ligger alle inde for 1595-97, mens der er mindst 1 ældre stolpe i K6. På grundlag af stolperækkernes forløb og konstruktionen må K3 og K6 anses for at være det samme bolværk selvom dendrodateringerne ikke er entydige.

1622-32-bolværket: består af K2 og muligvis K5, hvilket giver en længde på ca. 70 m. Ud fra konstruktionen med den bagvedliggende planke og stolperækkernes placering kan de to bolværksrækker være sammenhørende, selvom dendrodateringerne ikke passer sammen. Dateringen af en egestolpe s604 fra K5 lyder på 1551-52, hvilket passer bedre med, at træet var fældet til udbedring af 1466-bolværket. Dog er de optagne stolper fra K2 næsten udelukkende af fyrretræ, mens der også er optaget egestolper fra K5.

Det yngste bolværk: består af K1, som kan følges over 45 m og er konstrueret af kraftige lodretstående stolper med bagvedliggende planker. Stolperne af ege- eller fyrretræ er rektangulære, måler 22 x 12 cm og afstanden mellem dem er 60-80 cm. Den bagvedliggende planke kan være næsten 4 m lang.

Bolværket er ikke dendrodateret, men formodes at være yngre end bolværket fra 1622-32. Foran bolværket er fundet kridtpiber fra Stubbekøbing, som er produceret i sidste halvdel af 1700-tallet, så en datering til omkring 1700 er sandsynlig.

I felt E fandtes nogle stolper, som ikke stammer bolværksrækker. Dendrodateringerne er fra sidste halvdel af 1300-årene, hvor der tilsyneladende ikke er dateringer på den nordvestlige del, se NÆM 1998:113.

Afvandningsrenden K8 er en firkantet kasse af bøgetræ, hvor de ophygget tildannede bundstykker er tappet sammen, mens låget er sat ned i bunden med trædyvler og tætnet med mos. Renden er udateret, men den ender lidt nord for K3, som er dendrodateret til 1596-97.

Der blev undersøgt op til 70 m af mindst fire bolværker af egetræ, fyrretræ eller begge dele, hvoraf de 3 dendrodateres indenfor perioden 1466- 1632, mens det yngste ikke kan dendrodateres men formentlig skal dateres omkring 1700. I de opfyldte lag mellem bolværkerne fandtes store mængder af bygnings-affald, skår af stjertpotter, kridtpibestumper, kakler, sko, dyreknogler samt en smule glaseret middelalderkeramik. Nord for bolværkerne fandtes en vandrende af bøgetræ, der kan have fungeret som afvandingsrende for kildevæld fra byen.

Ringsted, den 27. februar 2003

Kirsten Christensen

LAGBESKRIVELSE

Felt A

AA	afrensning af top af stolper, laget repræsenterer mange opfyldninger, efter maskinafgravning og inden opmåling, 5-30 cm tykt. Fund: keramik, tegl, kridtpibe, slagge, tegl, glas	
AB	Grus blandet muld, enkelte lerklumper. Fyld i kloaknedgravning. Tydeligt gennemvendt jord. Nedgravningen forholdsvis tydelig nedgravningsgrænse i fladen. I snittet i felt A er nedgravningen sket mellem K3 og K4. En del tegl og keramik, både middelalder og nyere tid. Knoglemateriale delvist hjemtaget. Fund: kakler, keramik, porcelæn, munkesten, dyrekogler Topkote 224	P15 P16
AC	Blanding af fint og groft lyst til mellemgråt sand med enkelte strieringer indeholdende næsten helt omsat organisk materiale. Enkelte vandrullede sten, 10-15 cm i diam. Sandsynligvis vandaflejret, sneglehuse af forskellige slags. Laget er 5-20 cm tykt, tykkest ind mod bolværk, tyndest mod åen. Enkelte teglstykker, lidt keramik, meget få kogler, et vinbjergsneglehus, ikke hjemtaget Fund: keramik, glas, kridtpibe, kakler, tegl Topkote 252, bundkote 269. lag AC lå over lag AD SV for K1	P3
AD	Mest grus med sandede områder. En hel del sten ca. 20-30 % blandet granit og flint. Vandpåvirket. Sneglehuse af forskellige slags bl.a fladsnegl. 40-55 cm tykt Mange munkesten og tagtegl, keramik, renæssance, men også fadskår, kridtpibe. Fund: keramik, glas, kridtpibe, skiffer, kakler, tegl, dyrekogler, blyring Topkote 269, bundkote 309, lå under AC og over AN. K1	P3
AE	Blandt jord, brune lerklumper og sand 50/30/20 %, ca. 10 % sten, 5-15 cm i diam. Tegl og keramik. Laget er 10-15 cm tykt. Fund: keramik, tegl, dyrekogler Topkote 219, bundkote 234 Øverste lag mellem K1 og K2, lå over AJ. K2	P5
AF	Sandblandet muld 40/60 %, sten 5-10 % i 5-15 cm i diam. Enkelte lerklumper af brun ler, tegl, ca. 10 cm tykt. Fund: keramik og knogle Topkote 224 bundkote 232, under afrensningsslag AA og over AH, K2	T13
AH	Mellemgråt sand, små områder og strieringer af fedtet organisk materiale, enkelte sten 10-15 cm i diam, tegl, minder om AC. Fund: keramik, tegl, dyrekogler Topkote 232, under AF og over AR, K3	P8
AJ	Muldblandt sand, muligvis delvist vandaflejret, enkelte sten ca. 15 cm i diam. Fund: keramik, tegl, dyrekogler, søm Topkote 234. Under AE, over AO. K2	P3
AL	Grusblandet sand med enkelte strieringer. Enkelte sten 5-15 cm i diam. Tegl. Formentlig vandaflejret. Fund: keramik, dyrekogler Topkote 238, kloaknedgravning (fyld AB) gravet ned i AL. K3	T13 P16
AM	Grusblandet sand med lidt formuldet materiale. Lidt strieringer delvist vandaflejret ? Tegl, kogler, naglehoved. AM muligvis samme som AL? Fund: keramik, dyrekogler, naglehoved Topkote 228, kloak (fyld AB) gravet ned i AM K4,	T13, P14, P15, P16

AN	Mørkt gråt grus med 40% sten, størstedelen flint. Enkelte små klumper lyst gråt blåler. Delvist omsat organisk materiale bl.a. rødder forekom også. Enkelte teglfragmenter >5 cm i diam. Fra K2 og mod nordøst lysnede laget pga et højere indhold af lerklumper. Minder om/er lig med lag 4 ved Susåen II og VI 1998:113. Laget er > 20 cm dybt. Fund: flintafslag, kandeskår, dyrekogler, slaggeklumper Topkote 309, bundkote 325 (udgravet), under AD, over AAB	T13 P3, P5, P8, P14, P15, P16
AO	Mellemgråt gruset sand (mindre sandkorn end AJ), mindre gruset end AP, tegl. Fund: keramik, knogle, messingbeslag, skiferplade med indridsede figurer Under AJ, over AP, K2.	P5, P15, P16
AP	Mellemgråt sandet grus, mere gruset end AO, en del teglstykker og fragmenter. En del teglfragmenter. Minder om AD. Under AO over AN, K2 Fund: dyrekogler, keramik, tegl, kakler, flise,	P5, P15, P16
AR	Mellemgråt med lysere linier, gruset sand. Enkelte sten 5-15 cm i diam. Een sten ca. 35 cm i diam. Mindre områder med delvist omsat organisk materiale, en del tegl. Under AH over AS, Kan være lig/samme som AO. K3 Fund: keramik, dyrekogler, tegl	P8 P16
AS	Mellem til mørk gråt sandet grus m ca. 20% sten, 2-15 cm i diam., en del tegl, Under AR, over AN kan være lig/samme som AP, K3 Fund: dyrekogler, keramik, slagge	P8, P15, P16
AV	Mellem til lyst gråt gruset sand med ca. 30% sten, >2 cm i diam. Intet organisk indhold og skiller sig også derved ud fra AM og AX. 5-10 cm tykt. Ingen fund. Under AM, over AX. K4	P14 P16
AW	Tyndt lag lige over lag AN, nordøst for K3. Lugtende organisk indhold på 40-50 %. Resten var sandet grus med en del sten 5-10 cm i diam., teglfragmenter (minder om AAA), ca. 5 cm tykt. Under AAH over AN. K3 Fund: keramik, knogle, stentøj, tegl	P16
AX	Mellem grå brunt grusblandet sand, områder i laget af organisk materiale, tegl. Indimellem lugtende af ”middelalder”, ca. 20 cm tykt. Under AV, over AAA,K4 Fund: Keramik, kogler (stejler), tegl	P14
AAA	Gruset lag med stort ca. 40% organisk (lugtende) indhold. En del sten ca. 20 % ca. 5 cm i diam., teglfragmenter (minder om AW). Under AX, over AN. K4 Fund: keramik, dyrekogler	P14, P15, P16
AAB	Lyst til mellemgråt grus med en del lerklumper og ca. 20 % sten, 15-12 cm i diam. både flint og afrundede sten. Enkelte trevler fra træødder. Ingen fund. I tværsnittet i felt A blev der ikke gravet dybere end til lag AAB. Under AN	P14, P15, P16
AAC	Lyst gråt sandet grus med ca. 10 % sten, >5 cm i diam. Laget lå direkte over tværligger s2041. Selvom det bestod næsten udelukkende af sand og grus virkede det ikke vandafsat, der var ikke strieringer af organisk materiale eller sortering af kornstørrelser. Enkelte teglfragmenter. Under AAD over S2041, K4	P14
AAD	Grusblandet muld, nedgravningsfyld i nedgravning til gasrøret, der løb i det meste af feltets længde. Tegl, keramik, en del af sikkert sekundært, kogler Over AAC K4 Fund: keramik, dyrekogler	P14
AAE	Gråbrunt muldblandet sand og grus, ca. 20% sten 10-15 cm i diam. Uhomogent, formentlig omrodet, pålagt materiale, en del tegl. Under AAD, over AM, K4	P14 P16

AAF	Mellem brungråt gruset sand med ca. 15 % sten, lidt delvist omsat organisk materiale, minder om AR. Tegl, vist lidt keramik Under AL over AH, K3	P15 P16
AAH	Gråt sandet grus med flere sten og mere tegl end AAF, i P15 mere tydelig mod sydvest og mere diffus mod nordøst. Minder om AS.Tegl, vist lidt keramikK3, Under AF over AW, K3	P15 P16

Felt B

BA	afrensning af top af stolper, laget repræsenterer mange opfyldninger Fund: knogler, keramik, kridtpibe, glas, kakler, flise, søm	
BB-BR	lag i forbindelse med vandrende K8, T6	
BB	Mørkgråbrunt til gråsort groft sand med ralstore sten, vandafsat, i forbindelse med syddelen af vandrenden K8.	P7
BC	Lysgråbrunt sand, som mod bunden bliver grovere (større kornstørrelse), pakket med mange nævestore sten, vandrullede flintstykker, teglbrokker	P7
BD	Gråbrunt let humusholdigt sand med trækulsnister og små teglnister, del af BC	P7
BE	Gulbrunt til grågult sand med blålerklatter, især mod vest, teglnister, kalkpletter og enkelte ralstore sten	P7
BF	Lysbrungråt sand med blålerklatter, aflejrede grene og kviste, mod øst tynde dyndlag	P7
BH	Blåler, pålagt omkring vandrenden	P7
BJ	Mørkgråbrunt humusholdigt (omdannet gødningslag) med teglnister, trækulsnister, knoglestykker, træ, ikke grene, rødder	P7
BL	Mørkbrungråt fint sand/ler (dynd), afsat inde i vandrende K8	P7
BM	Gråbrunt sand-fint grus med smågrene og kviste, afsat i vandrende K8?	P7
BN	Mørkgråbrunt fint sand/ler (dynd) jordprøve udtaget	P7
BO	Mørkgråbrunt fint sand/ler (dynd) vandrende K8, adskilt fra BN af BJ	P7
BP	Lysgråbrunt sand, med sten, kviste og teglnister, oprensning af vandrende	P7
BR	Brungult groft sand/grus med enkelte teglnister, underlag for gasrør	P7
BS	Fællesbetegnelse for lagene i maskingravedet snit syd for K1/K2 i felt B: gruset gråbrun jord med mange sten fra hånd- til hovedstore, samt endnu større, tegl, munkesten, mursten, knogler keramik glas, Fund: keramik, benfuttural, glas, kridtpibe, kakler, tegl, plombe, søm Topkote 262, under lag BA	
BT	Fællesbetegnelse for lagene i maskingravedet snit mellem K3 og K4 i felt B Fund: keramik, hvæssesten, glas, tegl, dyrekogler	
BV-BAB	lagene ved K2, P12	
BV	Sandet brungrå jord med mange småsten. Teglstykker og håndstore sten Mangfoldige. En del grenstumper/kviste, ingen fund. Under BA, over BX	P12
BX	Sortbrun leret sandet jord, meget homogent og kompakt (dynd), ingen fund Under BV over BAA og BAB	P12
BAA	Meget sandet og kun let "jordet" lag, lysgrå til hvidgrå gruset sand. Mange sneglehuse samt store stykker tegl/munkesten Under BX, over BAB	P12
BAB	Lys til gråbrun sandet gruset jord. Mange småsten til hovedstore sten. En del større og mindre stykker tegl og munkesten, en del sneglehuse og småkviste. Under BAA	P12
BAC-BAN	lagene ved K3, P23	

BAC	Brunsort sandet og let leret jord Topkote 214, bundkote 234. Under BA, over BAD	P23
BAD	Lys grå sandet lag, vandaflejret, Topkote 234, bundkote 240, under BAC over BAE	P23
BAE	Sandblandet lys brunsort og ler leret jord, blanding af BAC og BAD ? Topkote 240, bundkote 243, under BAD over BAF	P23
BAF	Lysgråbrun kraftigt sandet jord Topkote 243, bundkote 286 under BAE over BAH	P23
BAH	Gråbrunt sandet jord med mørkere pletter Topkote 286, bundkote 297 under BAF over BAJ	P23
BAJ	Lag af sammenkittet organisk materiale Topkote 297, bundkote 301 under BAH over BAL	P23
BAL	Lysgrå groft sand Topkote 301, bundkote 322, nuder BAJ, over BAM	P23
BAM	Brungråt sand med mange flisagtige træspåner (hugspån?) og kviste Topkote 322 bundkote 327, under BAL, over BAN	P23
BAN	Lys brungråt kraftigt sandet jord med mange knogler Topkote 327, bundkote 332 under BAM over ? Fund: dyreknogler	P23
BAO	Nedgravningen til kloakrøret mellem K2 og K3, omrodet, lagerkendelse umulig	P23
BAPBAX	lag foran K10, P27	
BAP	Mørk klæg/leret sortbrun jord, vandaflejret pga sneglehuse	P27
BAR	Blandet af BAP og lysgråt sand i mere eller mindre velaftegnede vandaflejrede skifter på få cm. BAR over og under BAP	P27
BAS	Mørk sortbrun let sandet og leret / klæg jord med teglstumper, træstumper og snegle, vandaflejret? Under BAR	P27
BAT	Groft mod gruset sand med træ, tegl sten og snegle, under BAS Fund: glas	P27
BAV	Kompakt lag af sandet organisk materiale (blade, kviste, træ) Under BAT	P27
BAX	Gruset sand med mange større sten, teglbrokker, nogle knogler. Område med lysere sand, primært omkring sten Fund: keramik	P27
BBA	Let jordet lyst til gråt sand, mange teglbrokker Fund: keramik	P30

Felt C

CA	Afrensning af stolper, ikke et sammenhængende lag, men mange forskellige Fund: keramik, glas, tegl, kakler, slagge	
CB	Fællesbetegnelse for lagene i maskingravet snit ved K1 i felt C: stenet grus med grene og kviststumper, med en del tegl, skår, lidt læder Fund: keramik, flint, kridtpibe, flintafslag, dyreknogler, søm	
CC-CH	er lagene ved K1, P1	
CC	Lys gulbrunt let sandblandet ler med enkelte småsten og enkelte teglnister, Ligger under vandret planke s2024	P1
CD	Lysbrungråt sand med pletter af let sandblandet ler, enkelte teglbrokker, laget mangler mellem stolperne s22-s23	P1
CE	Lys gulbrunt groft sand med enkelte teglbrokker	P1

CF	Gråbrunt sand pakket med sten og teglbrokker, i den øverste del mange teglbrokker, i den nederste er mange sten.	P1
CH	Gråsort groft sand med mange flintknolde og kalkklumper	P1
CJ	Fællesbetegnelse for lagene i maskingravet snit mellem K1 og K2 i felt C Fund: keramik, glas, kakler, tegl, knogler	
CL-CR	lagene ved K2, P2	
CL	Tynde, vandafsatte sandlag i hhv gulgråt og lysgråbrunt sand med enkelte sneglehuse og teglbrokker mod vest	P2
CM	Blåler med fint grus i klumper, blåleret er både ublandet og blandet med fint sand, nævestore sten og teglbrokker.	P2
CN	Heterogent mørkgråbrunt sten og grus vekslende med fint lysegråt sand med enkelte sten. CN svarer til CL, men er kraftigt forstyrret af kloakledning, hvilket har ødelagt den bagvedliggende planke bag stolperne	P2
CO	Fint lysegråt sand meget homogent med teglbrokker og sten.	P2
CP	Lysgråbrunt grus med finere sand imellem, bliver mørkere mod bunden mod CR. P2 Mange teglbrokker især i toppen, mens der er flest natursten i nederste halvdel CP svarer til CF ved K1 Fund: keramik, knogler	P2
CR	Gråt til gråsort grus med sorte flintesten og enkelte klatter af kalk/kalkmørtel. CR svarer til CH ved K1	P2
CS	Fællesbetegnelse for lagene i maskingravet snit mellem K2 og K3 i felt C Fund: keramik, kakler, flise, dyrekogler, hængsel, søm, nagler, slagger	
CTCAA	lagene ved K3, P4	
CT	Tynde striber af gult til hvidgult sand med gråbrunt let humusholdigt sand, vandafsatte lag, enkelte 15 x 20 cm sten og teglnister	P4
CV	Lys brungråt grus med enkelte tynde striber af gråbrunt humusholdigt grus sand, vekslende vandgennemstrømning, sten og teglbrokker	P4
CX	Gulbrunt groft grus med brede striber af gråbrunt humusholdigt sand, teglstensbrokker, tagtegl.	P4
CAA	Gråbrunt grus med ralstore sten og teglbrokker under CX. Fund: keramik, tenvægt	P4
CAB	Fællesbetegnelse for lagene i maskingravet snit mellem K3 og K4 i felt C Fund: keramik, glas, kakler, dyrekogler, spænde, jernkniv, søm, blyklump	
CAC	Lys brungråt sand pakket med tegl munkesten og tagtegl (=teglaget) og håndstore sten, nederst en meget stor sten	P13
CAD	Mørk brungråt sand med tynde dyndstriber øverst, enkelte håndstore sten og små teglstykker	P13
CAE	Brungråt groft sand-grus med mange håndstore sten, stærk okkerudfældning	P13
CAF	Lysegråt groft sand grus, Fund: østersøskår???? er opsamlet i dette lag, spænde	P13
CAG	Gråsort groft sand grus med mange sorte flinstykker	P21
CAJ	Lys gulbrunt til gråbrunt groft sand-grus med teglstumper og småsten	P21
CAL	Gråbrunt til mørkgråbrunt groft sand grus, teglstumper og småsten, ligner CAJ, men er mørkere.	P21
CAM	Gulbrunt okkerholdigt grus , pakket med teglstumper og sten.	P21
CAN	Gråbrunt groft sand med håndstore sten, teglstumper.	P21
CAO	Brungråt fint sand med mørkebrune striber af dynd =stille vand, sneglehuse, dyndlag, knogler, sten, teglstumper.	P21

CAP	Lysegråt fint sand, enkelte teglbrokker og sten.	P21
CAR	Lysbrungråt sand med tynde mørkbrungrå dyndstriber, enkelte sten.	P21
CAS	Gulbrunt sand, teglbrokker, småsten	P21
CAT	Gråbrunt til mørkgråbrunt groft sand-grus, teglbrokker, sten.	P21
CAV	Gulbrunt sand, under gasrør	P13
CBA	Brungråt muldblandet ler, pålagt	P13
CBB	Brungult grus. Tegllaget, pakket med munkesten, tagtegl, munke og nonner plus vingetegl. Nederst en del meget store sten, som dækker delvis over K4	P13

Felt D

DA	Afrensning af stolper, ikke et sammenhængende lag, men mange forskellige. Fund: keramik, kridtpibe, glas, kakler, slagge, hestesko	
DB- DJ:	lagene syd for K5 P9	
DB	Grusblandet jord med lerklumper, tydeligt omrodet. Nedgravning til kloakledning i DC, tydelig i konsistens og farve i fht DC, få tegl.	P9
DC	Groft og fint sandet gråbrunt jord med kviste og andre organiske materialer nær stolper, sandsynligvis vandaflejret. Stedvist er sandet/jorden gulbrunt med mineralske aflejringer. Flintknolde den mest dominerende sten, stenene vejer generelt 10-15 kg, enkelte større, en del tegl, sneglehuse. Fund: keramik, kridtpibe, kakler, tegl, søm, bly	P9
DD	Groft og fint sandet gråbrunt jord med kviste og andre organiske materialer nær stolper, uden flintknolde. Små knoglefragmenter, glas fraværende mod bund. Fund: keramik, glas, kakler, dyreknogler	P9
DE	Groft sandet grå jord med mange småsten, teglstumper og håndstore til lidt mindre sten, flintknolde i mindre antal. Stort set ingen større tegl (brudstumper hyppigere), en del munkestensbrokker. Keramik: keramik, dyreknogler, slagge	P9
DF	Kraftigt gruset gråbrunt sandet jord, mange småsten og en del håndstore til mindre sten, en del små stumper træ iblandet, teglnister. Fund: keramik, glas, dyreknogler	P9
DH	Kraftigt gruset og sandet gråbrunt jord, rigtig mange småsten, enkelte håndstore sten. En del flintskærver, få knolde. En del kviste og træstumper i blandet. Få knogler, næsten ingen keramik, teglnister, glas. Fund: søm	P9
DJ	Groft sandet og stærkt gruset grå jord med et stort indhold af udslammet ler, mange småsten og enkelte håndstore sten. Få flintknolde samt en del knust flint, en del kviste og træstumper.	P9
DL-DO	lagene ved for K6 P10	
DL	Fint til groft sandet grå jord med en del lommer af tjæreholdig forurening. Jorden indeholder en del næsten omsat organisk materiale i form af mindre kviste, sandsynligvis vandaflejrede. Det organiske materiale findes især i forbindelse med stolper. Jorden er præget af mange hånd- til hovedstore sten, flint og granit. Jorden indeholder talrige hel og itubrudte teglsten i alle størrelser. Omkring stolperne ses hele munkesten. Fund: keramik, kakler, tegl, dyreknogler, glas, blyindfattet rude	P10
DM	Groft sandet grå jord med mange håndstore sten, flintknolde. Indeholder en del organisk materiale i form af mindre næsten omsatte kviste, teglstensfragmenter Fund: dyreknogler	P10

DN	Groft sandet til gruset grå jord, mange småsten og talrige håndstore tegl- og flintbrokker. En del næsten omsat organisk materiale i form af kviste etc. Fund: keramik, kakler, dyrekogler	P10
DO	Stærkt gruset gråbrunt jord med støre aflejringer af omsat organisk materiale, Fine rødder og blade, hånd- til hovedstore sten i et tæt lag, flintbrokker, teglbrokker. Fund: 1 nagle	P10
DP-DV lagene syd for foran K7		
DP	Groft sandet gråbrun jord med kviste og mange træstykker. Nær stolperne ses nedbrudt organisk materiale (rødder, blade) sandsynligvis vandafsat, sneglehuse håndstore sten, teglbrokker	P11
DR	Jorden er lys grå og fint sandet. Der ses aflejringer af større koncentrationer af næsten omsat organisk materiale, blade/rødder, ved stolper og sten sandsynligvis vandaflejret, sneglehuse, få teglbrokker og sten Fund: keramik	P11
DS	Jorden er gråbrun groft sandet. Der ses mange mindre sten og nogle håndstore. I områder ses stor aflejringer af næsten nedbrudt organisk materiale ved stolper, mange sneglehuse, teglstensbrokker Fund: keramik, kakler, dyrekogler	P11
DT	Gråbrunt stærkt gruset sandet jord, mange op til håndstore sten kilet ind mellem hinanden, stort set ingen organiske aflejringer. Fund: dyrekogler	P11
DV	Jorden er sortgrå, forureningslomme og meget stærkt gruset, talrige mindre sten kilet ind mellem hinanden, næsten ingen organiske aflejringer, knoglefragmenter 1 jernnagle blyprosper fra blyindfattet rude, stjertpote Fund: keramik, dyrekogler	P11
DAA	Groft til fint gråsort sandet jord med store stærkt grusede områder, større aflejringer af blade rødder samt en del mindre flintsten, teglbrokker Fund: keramik, kakler, fliser, dyrekogler NB laget hed tidligere DQ men er rettet til DAA	P10
DAB-DAE lagene ved K9, P22		
DAB	Jorden er gråbrun fint til groft sandet, indeholder meget få flintsten, få teglbrokker, mange sneglehuse og organisk materiale hovedsaglig blade ved stolper, vandafsat	P22
DAC	Jorden er lys grå og fint sandet større koncentrationer af næsten omsat organisk materiale ved stolper, få sten, næsten ingen teglbrokker, talrige sneglehuse	P22
DAD	Jorden er gråbrun og groft sandet, mange mindre sten mange sneglehuse. Få teglbrokker Fund: dyrekogler, lædersko	P22
DAE	Gråbrunt stærkt gruset groft sandet jord, mange op til håndstore sten kilet ind mellem hinanden, en del hovedstore sten og større. Stort set ingen organiske aflejringer Fund: dyrekogler	P22

Felt E

Felt E: en 90 cm bred og 18,5 m lang NØ-SV orienteret grøft (regnvandsledning), nordøst for udgravningsfeltet, med stolperne s1201- s1218.

T20-T22; P17- P20

FOTO. S/H-film 5: 24-33

Dias film 4: 24-30

- EA Kompakt brunrødt gødningslag, som mod syd indeholder grene og kviste, jordprøve udtaget fra N og S
- EB Brunrødt gødningslag, delvis omdannet, humøst iblandet groft sand
- EC Lysgrå til mellemgråt sand-grus med knoglestumper
- ED Pålagt blåler
- EE Mørkgråbrunt sandblandet grus med teglbrokker og sten, nedgravning til gasværket
- EF Som EE, men 50/50 grus ler
- EH Lysgråsort sandet ler med enkelte teglnister
- EJ Mørk grå brunt sandblandet muld med tegl og sten, beton i toppen = gasværket
- EL Opfyldt med blåler over mørkbrunt omdannet gødning med blåler nederst
- EM Gult til lystbrunt sand
- EO Gråsort sandblandet muld med tegl og sten, nedgravning til gasrør
- EN Mørk gråt sand, ligger under EA
- EP Lys grå sort sandet muld med tegl og sten, nedgravning til gasrør

Forlængelse af felt E, 3m undersøgt med stolperne s1219-s1222.

T25

- EP (frt) gråbrunt til mørkgråbrunt muldet grus med mange munkestensbrokker og nævestore sten. Nedgravningen til gasrøret starter ca. 130 cm syd for ny tegning gasrøret er ca. 150 cm bredt.

Ny stolpe S1222 (udtaget prøve til C-14), mens den sydlige stolpe må være s411 eller s412 fra K4.

Lige syd for S1221 er jorden stærkt tjæreforurenet men det virker som om der er et tyndt gødningslag med smågrene lige over det grå sandlag.

Foto: S/H-film 9: 17-23

ANLÆGSLISTE

K8 er en 40 cm bred afvandingrende af bøgetræ med udløb ved K3 i felt B T6, T24
Kan følges over 6,5 m. Bunden og det 8-10 cm låg tappet sammen med trædyvler.
Renden lå i et gødningslag K8a med skår af middelalder og stentøj, og i laget over
K8b fandtes stjernepotteskår og fade. Renden er ikke dendrodateret, men ender ved
K3, som er dendrodateret til 1596-97.

FUND: K8, K8A, K8B

Foto: S/H-film 3:24-27,28-29; 7: 2; 8: 7-9, 10-13, 23-25, 26-27, 30-33, 34-36; 9: 8

Diasfilm 2:16-19; 4: 13-14

FUNDLISTE:

- A Løsfund fra felt A:
1 gråbrændt sideskår
1 rødbrændt uglaseret randskår
1 indvendigt mia glaseret randskår, 1 tud til kande 3,5 cm lang, med glasurrest
1 bundskår, 3 sideskår, heraf 1 med blade, stentøj
1 fod med indvendig glasur???
- 3 sideskår og 2 randskår af stjertpotte
1 bund af flaske og skår af tyndt glas, 2 stk. glas
1 fragment af en sort og af en grønglaseret kakkell
1 fejlbrændt flisefragment med lilje
1 glaseret flise/munkesten
1 slagge, 4 søm, 1 tinknap, blykugle, 4 stk. jern, messing ring, 1 mønt
2 slaggeklumper, kasseret
6 stk. læder: 1 sål, 2 snabelsko, 1 støvleskaft, 2 såler, 1 stk. kalfatring, 1 stk. tekstil
- AA Fundet ved afrensning af stolper i felt A: Palles inddelinger
1 gråbrændt sideskår med negleindtryk og bølgelinie, Østersøkeramik?
1 gråbrændt sideskår,
1 hankeskår, 1 gråbrændt sideskår og 1 randskår drejet, mia
1 sideskår med indvendige drejeriller af hårdtbrændt gods, næsten stentøj
4 stentøjsskår
16 potteben, 5 stjerner, 22 randskår og 33 sideskår af stjertpotter,
1 sideskår med hankefæste, ind- og udvendig glasur,
5 side- og bundskår og 7 randskår af hornmalede fade
1 hank og 1 randskår af lille fad
4 sideskår og 8 randskår ind- og udvendigt glasur 16-1700tallet
2 fajanceskår
4 grønglaserede og 5 sortglaserede kakkelfragmenter
1 grøn-grønsort glaseret gulvflise med liljemønster
5 stk. vinduesglas, 3 stk. drikkeglas/flaske
1 kridtpibestilk med hoved, 1 kridtpibestump
1 slagge
1 tagtegl med fure og 1 med vulst,
1 munkestensfragment, kasseret
1 spids nakke af tagtegl kasseret
1 søm, 2 nagler, 6 nagler, 2 skiver, 1 stang kasseret blykugle
- ABFundet i nedgravning til kloakgrøft foran K4:
1 grønglaseret kakkelfragment,
1 randskår af fad
6 potteben, 1 stjerne, 7 randskår, 11 sideskår af indvendigt glaseret stjertpotte
1 porcelænstallerken,
1 stentøjsskår,
1 hornmalet sideskår
1 munkestensfragment, kasseret
dyreknogler
kalfatring
- ACFundet foran for K1:
1 indvendigt glaseret stjertpotteskår
1 stk. glas
1 kridtpibestilk fra Stubbekøbing,
2 grønglaserede kakkelfragmenter,
1 flisestump med grøn glasurrest
1 formsten
1 munkestensfragment, kasseret

- AD Fundet foran K1:
5 gråbrændte sideskår
1 næsten stentøjsskår,
1 stentøjsskår
9 potteben, 2 stjerner, 31 sideskår og 7 randskår af stjertpotter
2 indvendigt glaserede bundskår,
2 skår af hornmalet fad
1 skår af fad med indvendig glasur,
1 glasskår, 1 stk. glas,
4 stk. kridtpibestilke og hoved,
1 stk. skiffer,
5 fragmenter af grøn/sortglaserede kakler
1 fragment af munk/nonne, nakken af en tagtegl,
dyreknogler
3 slaggeklumper og 1 søm kasseret 1 nitteplade, ring bly? 1,5 cm i diam
Læderaffald,
Tekstil: groft vævet uldstof
- AE Fundet foran K2:
1 potteben 1 randskår og 2 indvendigt glaserede fadskår
1 fragment af munk/nonne tagsten med spidsnakke
1 mursten, 5 x 11 x 21 cm
2 munkestensfragment, kasseret
1 sideskår af indvendigt glaseret stjertpotte
dyreknogler
- AF Fundet foran K3:
1 sideskår af stjertpotte
- AH Fundet foran K3:
3 randskår, 10 sideskår heraf 1 med rest af potteben af stjertpotte
1 fragment af gul glaseret tagsten
dyreknogler
- AJ Fundet foran K2:
1 potteben og 2 sideskår indvendigt glaseret stjertpotte
1 tagsten med firkantet nakke, 1 vingetegl, 1 tagsten med spids nakke
dyreknogler
1 søm, kasseret
- AL Fundet foran K4:
1 sideskår og 1 potteben af stjertpotte
1 gråbrændt sideskår
dyreknogler
- AM Fundet foran K4:
2 stjertpotteben
dyreknogler
1 naglehoved, kasseret
1 stk. filt, 1 stk. kalfatring
- AN Fundet under K4, K3, K2 og K1:
2 sortpatinerede flintafslag
1 gråbrændt randskår af middelalderkande
dyreknogler
5 slaggeklumper, kasseret
- AO Fundet foran K2:
2 udvendigt glaserede middelalderskår

- 1 stentøjsskår
 - 3 stjerner, 1 potteben, 1 randskår, 6 sideskår af stjertpotte
 - 1 bundskår 2 sideskår af indvendigt glaseret potte
 - 1 fragment af skifertagplade med indridsede figurer
 - 1 vingeteg
 - 4 brudstykker af messingbeslag
 - dyreknogler
 - 1 nagle, kasseret
- AP Fundet foran K2:
- 1 gråbrændt sideskår,
 - 1 bundskår af stob
 - 1 stentøjsskår,
 - 2 randskår og 2 sideskår af stjertpotte
 - 1 grøn til grønsort glaseret kakkelfragment,
 - 1 gulvflise
 - dyreknogler
- AR Fundet foran K3:
- 1 bundskår af middelalderkande og 1 fragment af hank med skråstreger
 - 3 potteben, 6 sideskår, 1 randskår af stjertpotte
 - 2 sideskår og 1 randskår af fladt fad
 - 1 fragment af munkesten, kasseret
 - dyreknogler
- AS Fundet foran K3:
- 2 gråbrændte sideskår
 - 1 sideskår og 1 sideskår med båndformet hank, stentøj
 - 1 stentøjsskår med glasur og pålagt liste
- ASfrt 3 stjerner, 5 randskår og 12 sideskår af stjertpotter
- dyreknogler
 - 2 slagge, kasseret
 - læderaffald
- AW Fundet foran K3:
- 1 pølseformet hank med grønlig middelalderglasur
 - 3 stentøjsskår, stob
 - dyreknogler
- AX Fundet foran K4:
- 1 gråt drejet randskår, næsten stentøjsskår
 - 1 fragment af munk/nonne tagsten med bred spids nakke
 - dyreknogler
- AZ 2 stk. af menneskekranie fundet ved afrensning af fladen i felt A
- AAA Fundet foran K4:
- 2 stentøjsskår,
 - 1 udvendigt glaseret sideskår
 - dyreknogler
- AAD Fundet i nedgravning til gasrør:
- 1 stjerne og 1 randskår af stjertpotte
 - dyreknogler
- B Løsfund fra felt B:
- 1 bund af kaneleret drikkekrus af glas
 - Blomsterformet hægte, blyklump, del af blyindfatning til blyindfattet rude

3 søm, kasseret
8 stk. læder: 3 såler, 1 sko, 1 læderovertrukket træhæl, resten affald

- BA Fundet ved afrensning af stolper: Palles inddelinger
1 udvendigt glaseret sideskår, middelalder
1 udvendigt glaseret drejet sideskår, middelalder
3 sideskår af stob
1 næsten stentøjsskår
2 stenstøjsskår, 1 med saltglasur og 1 med dækkende gul glasur
1 randskår af groft stentøj
9 stjerner, heraf 1 næsten trompetformet, 21 randskår, 14 ben og 28 sideskår af stjertpotter,
13 side- og bundskår, 4 randskår af hornmalede fade
2 randskår og 1 øre af lille fad med vandrette ører
2 bundskår, 2 sideskår, 1 randskår af fladbundet potte
1 potteben, 2 randskår og 5 sideskår af stjertpotte af hvidligt gods
1 lysestage eller meget stor stjerne
5 indvendigt glaserede sideskår,
1 bundskår indvendigt glaseret, plan bund
- BAfrt 1 håndtag til fiskepande
1 potteben og 8 sideskår, 1 randskår med båndformet hank ”jydepotte”,
2 fajanceskår
3 porcelænsskår, tallerken, kop
6 kridtpibestilke: 1 med Stubbekøbing.
1 krave munding til lille glasflaske, 1 glasskål, 4 stk. glas,
16 grønglaserede kakkelfragmenter bl.a med dobbelthovedet ørn, tårn og fugl søjle
3 fragmenter af sortglaseret medaillonkakkell
2 fragmenter af 2 cm tyk flise
1 grønglaseret flisefragment med liljemønster, ca. 3 cm tyk
1 tyk flise (tynd mursten) 4 x 18 x >9 cm,
1 flise med gul grønglasur,
1 stk. mellemstykke af kam med rest af fine og grove tænder
dyreknogler
hoved af knap, 1 blystøbeaffald, 1 jern?plade diam 6 cm
11 søm, kasseret
1 lædersål
- BS Fundet foran K1/K2:
2 randskår og 2 sideskår af gråbrændt kande?
1 bred båndformet glaseret hank, middelalder
1 bundskår med middelalder glasur
1 randskår og 1 bundskår af stob
8 potteben, 3 stjerner, 9 randskår, 13 sideskår af stjertpotte
1 bundskår af indvendigt glaseret fad
1 håndtag til fiskepande
1 gråbrændt skår med fæste til pølseformet hank, jydepotteagtig
2 fodskår, heraf 1 med hornmaling
1 hornmalet sideskår
1 grønglaseret randskår med rullestempel
1 udhulet knogle, benfuttal
1 stk. glas
1 kridtpibestump
8 kakkelfragmenter uglaserede, grøn- eller sortglaserede
1 flisefragment af 24 mm tyk flise
2 uglaserede flisefragmenter af 35 mm tyk flise
1 formsten
dyreknogler
1 Leyden plombe

2 søm og 1 naglehoved, kasseret
læderaffald

BT Fundet mellem K4 og K3:

3 gråbrændte middelalder skår
3 sideskår og 1 randskår af udvendigt glaseret kar, middelalder
1 bred båndformet hank med middelalderglasur
1 uglaseret sideskår med pålagt liste med skråstreger a la kande
1 randskår, 4 sideskår og 3 bundskår af gråbrændt gods

BTfrt

1 bundskår af stob
1 næsten stentøjsskår
16 sideskår, 3 bundskår 1 sideskår med båndformet hank stentøj
9 pottben, 8 randskår, 8 sideskår og 3 stjertpotter
5 grå/sortbrændte jydepotte sideskår
4 sideskår og 2 randskår af gul glaseret fad /tallerken
1 grønglaseret randskår
1 hvæssesten
1 stk. vinduesglas
1 fragment af glaseret tagtegl
3 sten, sandsten, skifer
1 knoglestump
dyreknogler

BZ 3 stk. af menneskekranie fundet ved afrensning af fladen i felt B

BAN Fundet foran K3:
dyreknogler

BAT Fundet under K3, K4 og K10:
1 stk. glas

BAX Fundet under K3, K4 og K10:
1 gråbrændt drejet bundskår
1 udvendigt glaseret middelalder skår

BBA Fundet mellem K3 og K4:
1 randskår af hornmalet fad
1 randskår af stjertpotte

C Løsfund fra felt C:
1 sideskår af glaseret mia kande
1 sideskår af stentøj med udvendig dekoration stempel hoved på sabel
2 randskår af stjertpotte
3 stk. læder: sål til barnsko 12 cm lang, 1 sål, 1 stk. overlæder

Felt C gravning ved tværliggere s2047- s2049 bag K4
1 stentøjsskår, 1 stob
2 udvendigt glaserede middelalder sideskår
2 blykugler, 1 mønt, 1 blymærke med saks, blomsterformet nitte,
1 del af spænde, 1 messing? rør, 2 cm langt
1 stor jerngenstand skal evt kasseret
1 blyklump, 1 stk. jern og 3 nagler, kasseret
1 ovalt bæltespænde jern, søm

CAFundet ved afrensning af stolper: Palles inddelinger:

1 gråbrændt båndformet hank af kande?
2 gråbrændte sideskår

CAfrt 2 udvendigt glaseret sideskår, middelalder

1 hank, 1 randskår, 3 sideskår af stentøj
 1 skår af skægkande, stentøj
 34 sideskår, 5 stjerner, 17 randskår, 10 potteben af stjertpotter
 2 randskår og 2 sideskår af hvid stjertpotte med grøn og gul glasur, plus rullestempel
 3 randskår og 4 side- og bundskår af hornmalede fade
 1 rødbrændt uglaseret sideskår
 1 indvendigt glaseret sideskår med negleindtryk
 4 randskår, 1 sideskår og 1 potteben af gråbrændt jydepotte
 1 hank og 3 randskår af fade
 2 fejlbrændinger
 2 stk. vinduesglas, 1 flaskebund, 1 stk. glas
 4 kridtpibestilke
 1 porcelænsskål
 3 flisefragmenter, heraf 1 med glasur
 2 uglaserede kakkelfragmenter heraf 1 med ..85
 8 glaserede kakkelfragmenter, 3 sorte, 3 mørkegrønne, 1 gul, bla håndjern=Justicia
 1 tagtegl, 1 nakke af en tagsten 1 fragment af tynd flise tagpande??
 2 formsten
 1 munkestensfragment 5,5 x 11 x >11
 1 kalotformet slagge
 1 hammerhoved
 3 søm, kasseret
 1 lædersål, 20 cm lang

CB Fundet foran K1:

1 sideskår med udvendig middelalderlig glasurplet
 2 sideskår og 1 hankeskål af stentøj
 3 bundskår af stob
 1 stentøjsskål med udvendigt rullestempel
 7 bundskår og 6 randskår af hornmalede fade
 2 stjerner, 2 potteben, 6 randskår og 22 sideskår af stjertpotte
 3 gråbrændte uglaserede sideskår
 5 kridtpibestilke
 1 skål af fajancetallerken
 2 flintafslag og 1 hvidpatineret flække
 1 sten,
 1 grå kalksten kasseret
 1 fragment af fejlbrændt teglsten
 dyreknogler
 3 søm, kasseret
 1 lædersål

CJ Fundet foran K2:

2 gråbrændte skår
 1 randskål med indvendig glasur af fad med ombukket rand
 2 potteben, 2 stjerner, 2 randskål og 6 sideskål af stjertpotte
 2 stenstøjsskål, 2 udvendigt glaserede sideskål af stentøj

CJfrt

3 randskål af fladt fad
 1 skål af hornmalet fad
 1 fladt rhombeformet skål med vulst, tagplade ?
 1 fragment af tagsten med firkantet nakke
 1 kakkelfragment
 1 stk. vinduesglas
 1 sten af glimmerskifer
 dyreknogler

CP Fundet foran K2:

1 stjerne med hvidlig glasur yderst

1 randskår af stjertpote
1 indvendigt glaseret fladt fad
dyreknogler

CS Fundet foran K3:

8 sideskår, heraf 2 med blomst og hindbærknop og 1 bundskår af glaseret kande
1 uglaseret båndformet hank, middelalder
1 udvendigt glaseret hank gråbrændt
1 randskår, 6 sideskår, 1 bundskår og 1 båndformet hank af stentøj
2 bundskår og 2 sideskår af stob
1 sideskår og 1 bundskår af gråt stentøjskrus med blå bemaling
4 sideskår og 1 randskår af hornmalede fade
2 stjert, 7 randskår, 16 sideskår og 3 potteben af stjertpotter
1 flad pottebund udvendigt glaseret
3 sideskår og 3 randskår af gråbrændt jydepotte
1 randskår af fajance
1 teglfragment med glasurrest
1 fragment af grøn/sort glaseret kakkell
1 fragment af grønglaseret flise
1 sandsten
dyreknogler
1 vindueshængsel
4 søm, 4 nagler og 2 slagge, kasseret

CXFundet foran K3:

1 stk. kalfatring

CAA Fundet foran K3:

1 sideskår og 1 randskår med udvendig middelalderglasur
1 båndformet hank og 8 stenstøjskår
1 indvendigt glaseret randskår til fad
2 gråbrændte sideskår
1 tenvægt af sandsten, 5 cm i diam

CAB Fundet foran K4:

1 sideskår af middelalder kande med sort oxyddekoration
7 sideskår med udvendig middelalderglasur, heraf 1 med pibellersblomst

CABfr 10 side- og randskår og 1 bundskår af drejet gråbrændt gods, middelalder ?

5 potteben, 4 stjert, 9 sideskår og 3 randskår af indvendigt glaseret stjertpote
4 side- og 1 randskår af næsten stentøj
2 hanke og 9 sideskår af stentøj
1 stentøjskål med udvendig dekoration
1 uglaseret sideskål
2 randskål af flade fade
1 dyrehoved af glas
1 fragment af gul glaseret kakkell
2 fragmenter af grønglaseret kakkell
1 forarbejde til slibesten
dyreknogler
4 jerngenstande, bla. del af firkantet spænde,
1 jernkniv 8 x 11 cm
1 søm og 1 blyklump kasseret

CG1 1 lårbensknude og 1 lårben af homo sapiens

D Løsfund fra felt D

4 potteben, 3 randskål, 4 sideskål af stjertpote
1 båndformet øre til fladt lavt fad

- 1 uglaseret flise, 16 x 16 x 3 cm
 - 1 sortpatineret flække
 - 11 blygenstande, herunder lille kugle og slagge, fingerbøl, knap, klædeplombe,
 - 4 stk. blystøbeaffald
 - 3 søm, 2 slagge og 1 nagle, kasseret
 - 1 lædersål, 18 cm lang
- DA Fundet ved afrensning af stolper i felt D:
- 1 potteben med ombuk (fod), middelalder glasur
 - 1 båndformet hank med middelalderglasur
 - 1 sideskår og 1 hank af gråbrændt kande
 - 1 båndformet uglaseret hank
 - 1 gråbrændt sideskår,
 - 9 stjerner, 15 potteben, 12 randskår og 29 sideskår af stjerpotter
 - 1 håndtag med kvindehoved til låget til en hvid stjerpotte
 - 1 håndtag til lille fiskepande,
 - 7 randskår med indvendigt glasur
 - 8 side- og randskår af hornmalede fade
 - 1 gråt stentøjsskår med blå dekoration
 - 2 sideskår og 1 randskår af indvendigt grønglaseret fad
 - 1 stjer, 1 potteben og 1 sideskår af jydepotte
 - 1 ud- og indvendigt glaseret skår med påhæng til øre
 - 1 vandret hank og 1 randskår af fladt indvendigt glaseret fad
 - 2 fragmenter af porcelænstallerken
 - 1 blå porcelænspebehoved
 - 4 kridtpibestilke,
 - 8 stk. vinduesglas, 1 glas med blyindfattet rude, 4 stk. glas, 1 fod af drikkeglas
- DAfrt
- 5 kakkelfragmenter,
 - 3 fragmenter af sortglaseret kakkell heraf 1 med skægget mandshoved,
 - 7 grønglaserede kakkelfragmenter,
 - 1 spidsnakke af munk, kasseret
 - 1 blyskive 1,5 cm i diam, 1 beslag, 1 slagge, 1 stemmejern/mejsel,
 - 1 jerngenstand/del af hestesko
 - 1 slagge og 8 søm kasseret
 - 1 stk. kalfatring
- DCFundet foran K5:
- 1 randskår og 1 sideskår af gråbrændt gods
 - 1 gråbrændt potteben
 - 5 stjerner, 7 potteben, 11 randskår og 31 sideskår af stjerpotte
 - 1 randskår af hornmalet fad
 - 1 stentøjsskår af stob?
 - 4 sideskår og 1 gråbrændt potteben af jydepotte
 - 1 sekundært brændt skår
 - 1 kridtpibestilk
 - 2 fragmenter af grønglaseret flise
 - 4 fragmenter af grønglaseret kakkell
 - 1 glaseret tagtegl med firkantet nakke
 - ½ hasselnød
 - 1 større jernstykke, 1 stk. sammenbukket bly, 1 stk. bly, kædeled/bæltespænde
 - 2 søm, kasseret
 - 1 lædersål
- DD Fundet foran K5:
- 3 udvendigt glaserede sideskår
 - 2 gråbrændte sideskår,
 - 6 potteben, 3 stjerner 13 randskår og 49 sideskår af stjerpotter
 - 5 randskår og 11 sideskår af hornmalede fade

- 1 potteben, 7 sideskår af gråbrændt jydepotte
 - 4 skår af glas
 - 3 grønglaserede kakkelfragmenter
 - dyreknogler
- DEFundet foran K5:
- 2 gråbrændte sideskår
 - 3 stentøjsskår
 - 11 sideskår af stjertpotte
 - 1 fajanceskår
 - dyreknogler
 - 3 slagger, kasseret
- DFFundet foran K5:
- 6 sideskår og 1 randskår af stjertpotte
 - 1 gråbrændt jydepotteskår
 - 2 vindueglas, dyreknogler
- DH Fundet foran K5:
- 1 søm, kasseret
- DLFundet foran K6:
- 3 potteben og 39 sideskår af stjertpotter
 - 3 skår af hornmalede fade
 - 3 rand- og 3 sideskår af jydepotte
 - 1 sideskår af bemalet fajancetallerken
 - 5 grøn/sort glaserede kakkelfragmenter
 - 1 fragment af firkantet kakkel
 - 3 kakkelfragmenter: 1 uglaseret, 1 hvid, 1 sortglaseret
 - 1 fragment af glaseret flise,
 - 1 munkestensfragment, kasseret
 - 1 sten med borehul,
 - 1 stk. hvidbrændt knogle, 1 rørknogle med gennemboret hul
 - dyreknogler
 - Bly til blyindfatning med rudeglas siddende i, jernskive 3,0 cm i diam
- DM Fundet foran K6:
- dyreknogler
- DN Fundet foran K6:
- 3 stjerner, 1 potteben, 3 randskår og 8 sideskår af stjertpotter
 - 1 ben og 7 sideskår af gråbrændt potte
 - 1 grønglaseret kakkelfragment
 - dyreknogler
- DO Fundet foran K6:
- 1 nagle, kasseret
- DRFundet foran K7:
- 1 håndtag til fiskefad
 - 2 gråbrændte kantede potteben
- DS Fundet foran K7:
- 1 stjertpotteben og 1 uglaseret stjern,
 - 1 gulglaseret kakkelfragment med kvindefigur
 - dyreknogler
- DT Fundet foran K7:
- dyreknogler

- DV Fundet foran K7:
 1 håndtag til fiskepande
 1 sideskår med ind glasur, 1 næsten stentøjsskår
 dyreknogler
- DAA Fundet foran K6
 2 potteben, 1 randskår af stjertpote
 1 fragment af grønglaseret flise, >10 x >14 x 3 cm
 1 sortglaseret kakkelfragment
 dyreknogler
- DAD Fundet foran K9:
 dyreknogler
 1 lædersål, 22 cm lang
- DAE Fundet foran K9:
 dyreknogler
- E over s1200:
 1 fragment af tagtegl munk/nonne?
 1 indvendigt glaseret sideskår
- E jorddynger
 21 søm og nagler, kasseret
 3 mulige jernknive,
 del af tagskifer
 mønt
 knivplade, nitteplade
- ED1 udvendigt glaseret sideskår mia
- EJ 1 rødbrændt drejet uglaseret randskår
- K8 Fundet inde i vandrenden:
 1 blyplade med 10 gennemboringer, 12 x 95,5 cm
- K8A gødningslaget som vandrende K8 ligger i
 2 sideskår med udvendigt glasur, mia
 1 sideskår med indvendig glasur
- K8B laget over vandrenden K8
 1 stjert, 2 potteben, 1 randskår
- L løsfund fra bunker uden felttilknytning
 1 sortpatineret flintafslag
 1 trompetformet hvid stjert,
 1 alm stjert, 2 potteben, 3 sideskår, 1 randskår af stjertpote
 1 fod af drikkeglas
 1 båndformet hank
 1 stentøjsskår heraf 1 med blå/grå glasur
 1 fragment af grønglaseret kakkel "fisk"
 1 bund af glaseret "sparebøsse" med mærke i bunden
 1 bæltespænde, blykugle

TEGNINGSLISTE

T1	Plantegning af felt A, 1:20 x: 200-204; y: 97-101 Fix: 120 (+110) s1, s101-s104, s146, s201-s203, s325, s468, s2001, s2002	19-07-2001 BFJ
T2	Plantegning af felt A, 1:20 x: 196-200; y: 97-103 Fix: 120 (+110) s2-s9, s104-s114, s204-s221, s401-s404, s 469, s2003-s2008	19-07-2001 BFJ
T3	Plantegning af felt A, 1:20 x: 192-196; y: 99 -103 Fix: 120 (+110) s9-s12, s114-s121, s222-s228, s404-s416, s470, s2008-s2013	18+19-07-2001 BFJ
T4	Plantegning af felt A, 1:20 x: 188-192; y: 98 -104 Fix: 120 (+110) s12-s14, s121- s130, s229-s232, s417-s422, s2013- s2018	18+19-07-2001 BFJ
T5	Plantegning af felt A, 1:20 x:184-188; y: 99-105 Fix: 120 (+110) s15, s130-s139, s233-s238, s423-s434, s2014, s2018-s2020	18-07-2001 BFJ
T6	Plantegning af felt B, 1:20 x: 180-184; y: 99-105 Fix: 120 (+110) s16, s139-s145, s147, s239-s249, s435-s437, s2019-s2022, K8	17-07-2001 RRB
T7	Plantegning af felt B, 1:20 x: 176-180; y: 99-105 Fix: 120 (+110) s17, s148, s250-s269, s438-s442	19-07-2001 RRB
T8	Plantegning af felt B, 1:20 x: 172-176; y: 99-105 Fix: 120 (+110) s18-s19, s149-s151, s270-s288, s443-s454,	20-07-2001 RRB
T9	Plantegning af felt C, 1:20 x: 168-172; y: 99-105 Fix: 120 (+110) s20-s22, s152-s159, s289-s302, s455-s461, s2023-s2024	19-07-2001 KC, RRB
T10	Plantegning af felt C, 1:20 x: 164-168; y: 99-105 Fix: 120 (+110) s23-s27, s160-s168, s303-s317, s326-s331, s462-s466, s479-s481, s2024	17-07-2001 KC
T11	Plantegning af felt C, 1:20 x: 160-164; y: 99-105 Fix: 120 (+110) s 28-s29, s169-s170, s318-s324, s467, s2025	17-07-2001 KC
T12	Plantegning af felt C, 1:20 x: 156-160 ; y: 99-103 Fix: 120 (+110) s30-s34	26-07-2001 KC
T13	Plantegning af snit i felt A, 1:20 x: 194-198 ; y: 99-103 Fix: 120 (+110) s4, s5, s8-s10, s35, s111-s117, s215-s227, s401-s409, s469, s470, s483, s484 s2005,s2008-s2011, s2041	26-07-2001 BFJ
T14	Plantegning af felt D, 1:20 x:144-148; y: 100-106 Fix: 120 (+110) s701-s716, s786-s788, s 848-s859, s2057	31-07-2001 CB
T15	Plantegning af felt D, 1:20 x:140-144; y: 100-106 Fix: 120 (+110) s716-s733, s778-s785, s836-s849, s2031, s2034	31-07-2001 CB

T16	Plantegning af felt D, 1:20 x:136-140; y: 99-106 Fix: 120 (+110) s601-s604, s613, s732-s747, s770, s776, s2026, s2027, s2020	30-07-2001 CB
T17	Plantegning af felt D, 1:20 x:132-136; y: 100-106 Fix: 120 (+110) s603-s616, s746-s770, s772, s803 -s828, s2036	28-07-2001 CB
T18	Plantegning af snit i felt D, 1:20 30-07-2001 RRB, CB x:132-136; y:100-104 Fix: 120 (+110) s604-s608, s613, s615,s616,s746, s748-s754, s771, s772, s803-s817, s2027-s2029	
T19	Plantegning af ekstra stolper i K4 i felt C, 1:20 09-08-2001 KC x:166-170; y: 103-105 Fix: 120 (+110) s456-s463, s471-s482	
T20	Plantegning af felt E, 1:20 15-08-2001 KC s1200-s1206, s1216-s1218	
T21	Plantegning af felt E, 1:20 15-08-2001 KC s1207	
T22	Plantegning af felt E, 1:20 15-08-2001 KC s1208-s1216	
T23	Plantegning af ekstra stolper i felt B, 1:20 24-08-2001 RBB K3: s237-s245, s328-s331; K4: s432-s433, s435, s437, s483, s484; K10: s434, s436, s501-s503, s2037, s2042, s2043,	
T24	Plantegning af K8, 1:20 27-08-2001 KC	
T25	Plantegning af felt E's forlængelse, 1:20 31-08-2001 KC	
T26	Landmåler-tegning 28571-B2 af samtlige stolper fra 2001-udgravningen plus stolper fra NÆM 1998:113 Susåen, 1:500 22-02-2002	
T27	Tegning af genanvendt bygningstømmer 1:10 11-09-2001 BFJ s297, s314, s139, s116, s326, s298, s329, u. nr.	
T28	Tegning af genanvendt bygningstømmer 1:10 11-09-2001 BFJ s224, s1213, s242, s1208, s223, s814, s822, s331	
T29	Tegning af genanvendt bygningstømmer 1:10 11-09-2001 RRB s241, u. nr. , s243, s301, s305?	
T30	Tegning af genanvendt bygningstømmer 1:10 11-09-2001 RRB s804, s805, s328. s240, s313, s327A (s331?), s815, s327B	

PROFILTEGNINGER

Profiltegningerne undtagen P17-P20 er tegnet i forhold til en niveaulinie 20 cm under DNN

P1	Felt C, profil af K1, set fra syd, 1:20 26-07-2001 KC s23-s27, s2024, CC, CE, CF, CH.	
P2	Felt C, profil af K2, set fra syd, 1:20 30-07-2001 KC s159-s167, CL, CO, CP, CR	
P3	Felt A, profil af K1, set fra 1:20 31-07-2001 BFJ s9, s35, AC, AD, AJ, AN,	
P4	Felt C, profil af K3 set fra syd, 1:20 01-08-2001 KC s303-s316, s326 CT, CV, CX, CAA	
P5	Felt A, profil af K2 set fra , 1:20 03-08-2001 BFJ s112-s116, s2008, s2039, AE, AJ, AN, AO, AP	

P6 Felt A, profil af K2 (konstruktionen) 1:20 03-08-2001 BFJ
s113-s116, s2010, s2039, s2040

P7 Felt B, profil over vandrende K8, set fra 1:20 03-08-2001 KC
BB, BC, BD, BE, BF, BH, BJ, BL, BM, BN, BO, BP, BR

P8 Felt A, profil af K3 set fra 1:20 07-08-2001 BFJ
s218, s220-s226, AF, AH, AN, AR, AS

P9 Felt D, profil af K5, set fra syd, 1:20 06-08-2001 RRB
s604-s608, s2027, s2028, DC, DD, DE, DF, DH, DJ

P10 Felt D, profil af K6, set fra syd 1:20 06-08-2001 CB
s748-s753, s771, DL, DM, DN, DO, DAA, DAB

P11 Felt D, profil af K7 set fra syd, 1:20 14-08-2001 CB
s805-s806, s809, s813- s814 DP, DR, DS, DT, DV

P12 Felt B, profil af K1 og K2 set fra syd, 1:20 10-08-2001 RRB
s139-s145, s2021 BV, BX, BAA, BAB

P13 Felt C, profil af K4 set fra syd, 1:20 13-08-2001 CB
s456-462, s471-s481, CAD, CAE, CAF, CAV, CBA, CBB

P14 Felt A, profil af K4 set fra, 1:20 17-08-2001 BFJ
s402-s405, s469, s470, s483, s484, s2041
AN, AM, AX, AV, AAB, AAC, AAD, AAE

P15 Felt A, tværprofil set fra sydøst, 1:20 20-08-2001 BFJ
s116, s225, s226, s470, s2009, s2040,
AB, AC, AD, AE, AF, AH, AJ, AL, AM, AN, AO, AP, AR,
AS, AX, AAA, AAB, AAF, AAH

P16 Felt A, tværprofil set fra nordvest 1:20 21-08-2001 BFJ
s9, s113, s218, s219, s402, s2005, s2008,
AA, AB, AC, AD, AE, AF, AH, AJ, AL, AM, AN, AO, AP,
AR, AS, AW, AX, AAA, AAB, AAE, AAF, AAH

P17 Felt E, østprofil 1:20 15-08-2001 BFJ
s1208-s1212,
EA, EB, EC, ED, EE, EF

P18 Felt E, østprofil 1:20 15-08-2001 CB
EA, EB, EC, ED, EE, EH

P19 Felt E, østprofil 1:20 15-08-2001 CB
EA, EB, EC, EL, EM, EN

P20 Felt E, østprofil 1:20 15-08-2001 BFJ
s1202-s1204, s1206, s1218
EA, EB, EC, EE, EN, EO, EP

P21 Felt C, tværprofil set fra øst, 1:20 15-08-2001 KC
s315, s327, s463, s480, s481,
CT, CV, CX, CAA, CAF, CAH, CAJ, CAL, CAM, CAN, CAO, CAP, CAR, CAS, CAT

P22 Felt D, profil af K9 set fra, 1:20 16-08-2001 CB
s807, s808, s810-812, s815 DAB, DAC, DAD, DAE

P23 Felt B, profil af K3 set fra nord, 1:20 17-08-2001 RRB
s237-s245, s328-s331
BAC, BAD, BAF, BAH, BAJ, BAL, BAM, BAN, BAO

P24 Felt B, profil af K4 (konstruktionen) set fra SV, 1:20 20-08-2001 RRB
s432, s433, s435, s437, s483, s484

P25	Felt C, planker bag K4 set fra syd, 1:20 s2044-s2050	21-08-2001 KC
P26	Felt A, planker tværliggere bag K4, set 1:20 s402-s405, s469, s470, s483, s484 s2041, s2052	23-08-2001 BFJ
P27	Felt B, profil af K10 set fra syd, 1:20 s2037, s2042	23-08-2001 RRB BAP, BAR, BAS, BAT, BAV, BAX
P28	Felt D, tværprofil, 1:20 s604, s613, s746, s747, s771, s803 DC, DD, DE, DL, DM, DO, DAA, DAB, DAC, DAD, DAE	21-08-2001 CB
P29	Felt D, planker bag K4, 1:20 s808, s810, s811, s815, s816, s860, s2052-s2055,	23-08-2001 CB
P30	Felt B, tværprofil, 1:20 s331, s437, BAP, BAR, BAS, BAT, BAV, BAX, BBA	24-08-2001 RRB

Konstruerede tegninger

R1Snit af K1 med stolpernes længde indtegnet (rentegning af P1)

R2Snit af K2 med stolpernes længde indtegnet (rentegning af P2)

R3Snit af K3 med stolpernes længde indtegnet (rentegning af P4)

R4Snit af K4 med stolpernes længde indtegnet (rentegning af P13 og P25)

FOTOLISTE

S/H-film 1, 24x36 Filmmr. 2001:01:40

- 0-2 Den sydøstlige del af feltet med bolværker, Birgitte renser stolper op, set fra SØ
- 3-4 Udgravningens placering i forhold til Susåen, set fra øst
- 5 Birgitte renser stolper op i felt A, set fra SØ
- 6-7 Felt D med gasværksfundamentet i baggrunden, set fra NV
- 8-11 Bolværksrækker i felt C, B, A, set fra NV
- 12 Bolværker i felt C, set fra N
- 13 Bolværksrækker i felt C, B, A, set fra NV
- 14 Bolværker i felt C, set fra Ø
- 15-18 Bolværksrækker i den sydøstlige del af udgravningsfeltet, set fra NV
- 19-20 Fastkørt peljob foran gasværksfundamentet, set fra NV
- 21-22 K1 med bagvedliggende planke, K2 til venstre for, set fra NV
- 23-24 Nærbillede af den bagvedliggende planke ved K1, set fra NV
- 25-29 Rasmus tegner fladen i felt B, set fra NV
- 30-31 Store sten i den nordlige del af felt B, set fra NV
- 32-33 Bolværksrække K1 med bagvedliggende planke i felt C, set fra SØ
- 34-35 Bolværksrækker K1 og K2 i felt B og A, set fra NV
- 36 Arbejdsfoto, Birgitte tegner stolper i felt A, set fra NV

S/H-film 2, 24x36 Filmmr. 2001:01:09

- 1-2 Felt C, maskingravet snit syd for K1, set fra SV
- 3-4 Felt C, stolpekonstruktionen i K1, set fra SV
- 5-6 Felt C, stolpe s27 med bagvedliggende planke s2024 i K1, set fra SV
- 7-8 Felt A, påbegyndt snit med K1, K2 og K3, set fra SV
- 9-12 Felt C, stolpekonstruktionen i K1, set fra SV
- 13-14 Felt C, stolpekonstruktionen i K1, set fra V
- 15 Felt C, stolpekonstruktionen i K1, set fra S
- 16-20 Felt D, Camilla tegner stolper, set fra NV
- 21-22 Felt C, stolpekonstruktionen i K2, set fra V
- 23-24 Felt C, den østlige del af K2 i snit, set fra SV
- 25-26 Felt C, den vestlige del af K2 i snit, set fra SV
- 27 Den sydøstlige del af udgravningsfeltet, set fra NV
- 28-29 Felt C, rest af planke bag s159 og s160 i K2, set fra SV
- 30-37 Bolværksrækker i felt D, set fra NV

S/H-film 3, 24x36 Filmmr. 2001:01:21

- 2 Felt A, stolpekonstruktionen i K1, set fra SV
- 3 Felt A, stolpekonstruktionen i K1 med skråstående stolpe s35, set fra S
- 4-5 Felt C, genanvendt bygningstømmer s313 i K3, set fra SV
- 6-9 Felt C, stolpekonstruktionen i K3, set fra SV
- 10-11 Felt C, skråbillede af stolpekonstruktionen i K3, set fra S
- 12 Felt C, stolpekonstruktionen i K3 i felt C, set fra N
- 13 Udgår
- 14-16 Bolværker i felt D, set fra NV
- 17-18 Felt D, stolpekonstruktionen i K5, set fra SV
- 19-20 Bolværker i felt D, set fra NV
- 21-23 Felt A, tværsnit af K2, set fra SV
- 24-27 Profil over vandrende K8, set fra SV
- 28-29 Nærbillede af den nordlige del af K8, set fra V
- 30-31 Felt A, stolpekonstruktionen i K2, set fra SV
- 32-33 Felt A, detalje af tværliggere bag K2, set fra SV
- 34-35 Den sydøstlige del af udgravningsfeltet under vand 7/8-01, set fra NV
- 36 Den nordvestlige del af udgravningsfeltet 7/8, set fra SØ

S/H-film 4, 24x36 Filmmr. 2001:01:22

- 2 Felt D, konstruktionen i K5, set fra SV

- 3-4 Felt D, konstruktionen i K6, set fra SV
- 5-6 Felt D, konstruktionerne i K5 og K6, set fra Sv
- 7-10 Felt A, konstruktionen i K3, set fra SV
- 11-13 Den sydøstlige del af udgravningsfeltet under vand 8/8-01, set fra NV
- 14-15 Den nordvestlige del af udgravningsfeltet under vand 8/8-01, set fra SØ
- 16-17 Den sydøstlige del af udgravningsfeltet under vand 8/8-01, set fra NV
- 18 Druknele stolper syd for gasværksfundament 8/8-01, set fra SØ
- 19 Nordvestlige del af felt C under vand 8/8-01, set fra SØ
- 20 Sydøstlige del af felt D under vand 8/8-01, set fra SØ
- 21 Felt D under vand, set fra NV
- 22-23 Den sydøstlige del af udgravningsfeltet efter pumpning, set fra NV
- 24-25 Felt D efter pumpning, set fra SØ
- 26 Arbejdsbillede, Rasmus foran K2 i felt B, set fra NV
- 27-29 Felt B, konstruktionen i K2, set fra NV
- 30 Felt C, den vestlige del af K4, set fra NV
- 31-33 Slamsugning af felt D, set fra Ø og SØ
- 34-35 Spuling af felt D, set fra SØ
- 36 Spulede stolper foran gasværksfundamentet, set fra NV

S/H-film 5, 24x36 Filmmr. 2001:01:24

- 0-1 Spulede stolper foran gasværksfundament, set fra NV
- 2-4 Stolper i nyt bassin foran gasværksfundamentet, set fra NV og SV
- 5-6 Bassin med stolper fyldes med åvand, set fra SV
- 7-8 Felt C, stolpekonstruktion i K4, set fra NV
- 9-11 Felt C, skråbillede af stolpekonstruktion i K4, set fra S
- 12-13 Felt C, tværprofil mellem K2-K3, set fra S
- 14-16 Felt A, stolpekonstruktionen i K4 i profil, set fra NV
- 17 Felt A, stolpekonstruktionen i K4, set fra VNV
- 18-19 Felt A, stolpekonstruktionen i K4, set fra S
- 20-23 Felt D, stolpekonstruktionen i K7, set fra NV
- 24-26 Felt E, den sydlige del med s1200-s1204 (T20), set fra V
- 27-29 Felt E, profilbilleder, set fra V
- 30-32 Felt E, skråbillede af profil, set fra V
- 33 Felt E, stolpe i grøften S
- 34-35 Felt C, tværprofil mellem K3- K4, set fra S
- 36 Felt C, tværprofil mellem K2-K3 og K3-K4, set fra S

S/H-film 6, 24x36 Filmmr. 2001:01:23

- 1-2 Felt C, tværprofil mellem K3 og K4, set fra S
- 3-5 Stolperne s1212, s1205, s1206 fra felt E, klar til savning
- 6-9 Stolperne s1209, s1216, s1218 fra felt E, klar til savning
- 10-11 Stolperne s1207, s1208 fra felt E, klar til savning
- 12-13 Arbejdsbillede af savning af stolper
- 14-15 Stolpen s1211 fra felt E
- 16-18 Felt B, stolpekonstruktionen i K3, set fra VNV
- 19-20 Stolperne s1204, s1215 fra felt E klar til savning
- 21-22 Stolperne s1201, s1202, s1203, s1210 fra felt E klar til savning
- 23 Stolpen s1211 fra felt E, klar til savning
- 24-25 Stolperne s1201, s1202, s1203, s1210 fra felt E, klar til savning
- 26-28 Felt D, stolpekonstruktionen i K9, set fra VNV
- 29 Udgår
- 30-31 Planke s2014 fra felt A, klar til savning
- 32-35 Sct Peders kirke og Kompagnihuset, set fra SØ
- 36 Udgravningen med Sct. Peders kirke og Kompagnihuset, set fra SØ

S/H-film 7, 24x36 Filmmr. 2001:01:29

- 2 Profil over vandrende K8, set fra SØ
- 3-4 Felt B, cyanidudfældninger ved stolperne i K3-K4

- 5-7 Felt A, sydvestlige del af tværsnit (P16) set fra NV
- 8-11 Felt A, sydøstlige del af tværsnit (P16), set fra NV
- 12-14 Felt A, tværsnit (P15) set fra øst
- 15-16 Felt C, planker bag den sydøstlige del af K4, set fra NV
- 17-18 Felt C, planker bag s458 og s473 i K4, set fra NV
- 19-20 Felt C, planker bag den vestlige del af K4, set fra NV
- 21-22 Felt C, planker bag s475 og s474 i K4, set fra VNV
- 23-24 Felt B, stolper i K4 og K10, set fra VNV
- 25-28 Felt D, tværprofil (P28) set fra NV
- 29-31 Felt C, planker (P25) bag K4, hvor de lodrette stolper er fjernet, set fra VNV
- 32-33 Felt B, stolpekonstruktionen i K10, set fra V
- 34-36 Felt A, stolpekonstruktion i K4, set fra VSV

S/H-film 8, 24x36 Filmmr: 2002:01:31

- 1+3 Felt A, stolpekonstruktionen bag K4, set fra VSV
- 2 Udgravningen med Sct Peders kirke i baggrunden, set fra SØ
- 4-6 Felt B, stolpekonstruktion i K10, set fra NV
- 7-9 Vandrende K8, set fra S
- 10-13 Vandrende K8, set fra Ø
- 14-22 Udgravningsfeltet under vand, 24-08-01
- 23-25 Vandrende K8 med låget fjernet, set fra S
- 26-27 Vandrende K8 med låget fjernet, set fra V
- 28-29 Felt B, tværprofil (P30) mellem K3 og K4, set fra S
- 30-33 Den sammenfalsede bund i vandrende K8, set fra S
- 34-36 Nærbillede af sammenfalsningen i vandrende K8, set fra S og V

S/H-film 9, 24x36 Filmmr: 2001:01:25

- 1-7 Optagning af og kørsel af vandrende K8
- 8 Den nordlige del af vandrende K8 efter optagning, set fra S
- 9-11 Felt B, planker bag K10, set fra V
- 12-14 Udgravningsfeltet ved afslutningen, set fra N
- 15-16 Udgravningsfeltet ved afslutningen set fra S
- 17-18 Felt E's forlængelse, nordlige del, set fra V
- 19-20 Felt E's forlængelse set fra NV
- 21-23 Felt E's forlængelse, set fra SØ
- 24-25 Optagne stolper s804, s805, s328
- 26-27 Optagne stolper s224, s1213, s240
- 28-29 Optagne stolper s242, s1208, s223
- 30-31 Optagne stolper s313, s327a, s815
- 32-33 Optagne stolper s327b, s822, s814
- 34-35 Optagne stolper s327A og 327b
- 36 Birgitte tegner stolper

S/H-film 10, 24x36 Filmmr 2001:01:26

- 0-1 Birgitte tegner stolper
- 2-3 Optagne stolper s241, s297, s331
- 4-5 Optagne stolper s314, s139, u.nr.
- 6-8 Stolpe s243
- 9-10 Optagne stolper s116, s326, s243
- 11-12 Optagne stolper s301, s298, s329
- 13-14 Optagne stolper s305, u.nr.

S/H-film 11, 6 x 6 Filmmr: 2001:01:27 Fotograf Jens Olsen

- 1 Udgår
- 2 Felt D, bolværker set fra NV
- 3-4 Felt D, K7 og K9, set fra V
- 5 Felt D, snit gennem konstruktionerne, set fra V
- 6 Felt D, utæt kloakrør, set fra V

- 7 Vanddrukkede stolper foran gasværksfundament, set fra NV
- 8 Felt C, snit foran K3 og K4, set fra NV
- 9 Felt C, stolper i K4, set fra NV
- 10 Felt B, set fra NV
- 11 Felt B, snit gennem konstruktionerne, set fra NV
- 12 Felt A, K2 og K1 set fra NV

S/H-film 12, 6 x 6 Filmmr 2001:01:28 Fotograf Jens Olsen

- 1 Felt A, snit gennem konstruktionerne set fra NV
- 2 Felt A, den østligste del af feltet, set fra NV
- 3 Felt A set fra SØ
- 4 Udgravningsfeltet set fra SØ
- 5 Felt A, snit gennem konstruktionerne, set fra V
- 6-7 Felt B, snit gennem konstruktionerne, set fra SØ
- 8 Vandrende K8, sydlige del set fra NV
- 9 Felt C, snit foran K4 og K3, set fra S
- 10 Udgravningsfeltet set fra NV
- 11-12 Felt D, set fra SØ

Diasfilm 1: 24x36

- 0-2 Birgitte afrenser stolper og udgravningsfelt fra SØ
- 3-7 Bolværksrækkerne i felt C, B, A, set fra NV
- 8-9 Landmåler i felt C, set fra SØ
- 10 Rasmus oprenser stolper med krafse i felt D, set fra SØ
- 11 Landmåler opmåling af stolper i felt C, set fra SØ
- 12-15 Konstruktionen af bolværk K1 i felt C, set fra syd
- 16 Felt C, stolpe s27 med bagvedliggende planke s2024 i K1, set fra syd
- 17-18 Felt A, påbegyndt snit med K1, K2 og K3, set fra syd
- 19-21 Felt C, konstruktionen i K1 med bagvedliggende planke
- 22-23 Camilla tegner bolværksstolper i felt D, set fra vest
- 24-27 Felt C, konstruktionen i K2, set fra syd
- 28-29 Felt D, bolværk K6 set fra øst
- 30-32 Felt D, bolværksrækker oprensede, set fra vest
- 33 Container til redskaber og skurvogn, set fra syd
- 34 Udgravningen, set fra vest
- 35 Søren med detektor i felt B set fra nord
- 36 Birgitte graver i felt A, set fra NV

Diasfilm 2: 24x36

- 2-3 Felt A, konstruktionen i K1, set fra syd
- 4 Felt D, bolværker set fra vest
- 5 Felt C, s313 genanvendt bygningstømmer, set fra
- 6-8 Felt C, konstruktionen i K3, set fra syd
- 9 Felt C, skråbillede af K3, set fra sydøst
- 10-11 Felt D, snit gennem bolværker, set fra vest
- 12-13 Felt D, konstruktionen i K5, set fra syd
- 14-15 Felt A, snit foran K2, set fra syd
- 16-19 Vandrende K8, set fra syd
- 20 Felt A, konstruktionen i K2, set fra syd
- 21 Felt A, konstruktionen med tværliggere bag K2, set fra sydvest
- 22-23 Druknet udgravning 7/8, set fra gasværksfundamentet fra vest
- 24-25 Felt D, konstruktionen i K5, set fra syd
- 26 Felt D, konstruktionen i K6, set fra syd
- 27 Felt D, stolper i K5, set fra syd
- 28 Skurvogn, set fra syd
- 29 Felt D, konstruktionen i K6, set fra syd
- 30-32 Felt A, konstruktionen i K3, set fra sydvest
- 33-34 Druknet udgravning felt D, 8/8, set fra øst

35-36 Oversvømmet udgravning 8/8 felt C, B, A, set fra vest

Diasfilm 3: 24x36

- 0-1 Oversvømmet udgravning 8/8, felt D, set fra vest
- 2 Oversvømmede stolper, 8/8, set fra øst
- 3-4 Oversvømmet udgravning, 8/8, felt A, B, C, set fra øst
- 5-6 Felt B, maskingravning af snit, set fra vest
- 7 Felt D, håndgravning af snit, set fra øst
- 8-9 Felt B, konstruktionen i K1/K2, set fra syd
- 10-11 Felt B, skråbillede af konstruktionen i K1/K2, set fra sydøst
- 12 Felt C, konstruktion i K3 og K4, set fra syd
- 13 Felt C, skråbillede af konstruktionen i K4, set fra sydvest
- 14 Felt C, tværprofil mellem K2-K3, set fra øst
- 15-17 Felt A, konstruktion i K4, set fra sydvest
- 18 Felt A, konstruktionen i K4, set fra vestnordvest
- 19 Felt A, konstruktionen i K4, set fra sydsydvest
- 20-23 Felt D, konstruktionen i K7, set fra sydvest
- 24-25 Felt E, sydlige del stolper s1200- 1205, set fra vest
- 26-27 Felt E, profil set fra vest
- 28 Felt E, stolpe s1207, set fra vest
- 29 Felt E, Camilla tegner profil, set fra syd
- 30 Felt E, set fra syd
- 31-34 Felt C, tværprofil mellem K3- K4, set fra øst
- 35-36 Felt B, konstruktionen i K3, set fra nord

Diasfilm 4: 24x36

- 1-2 Peter og Birgitte saver stolper
- 3-5 Felt D, konstruktionen i K9, set fra syd
- 6-12 Udgravningen med Boderne og Sct Peder i baggrunden, set fra sydøst
- 13-14 Felt B, vandrede K8, set fra syd
- 15-16 Felt B, cyanidudfældninger fra stolper i K3 og K4
- 17-18 Felt A, tværprofil, P16, sydlige del, set fra vest
- 19-21 Felt A, tværprofil P16, nordlige del, set fra vest
- 22-23 Felt A, tværprofil P15, set fra øst
- 24-26 Felt C, planker bag lodrette stolper i K4, set fra syd
- 27-28 Felt B, konstruktionerne i K4 og K10, set fra syd
- 29-31 Felt D, tværprofil P28, set fra øst
- 32-34 Felt C, planker bag lodrette stolper i K4, set fra syd
- 35-36 Felt B, konstruktionen i K10, set fra syd

Diasfilm 5: bortkommet

Diasfilm 6: 6 x 6 fotograf Jens Olsen

- 1-2 Bolværkerne i felt D, set fra sydvest
- 3-4 Udgravningen set fra sydvest, felt D, gasværksfundament og Slagkildevej i baggrunden,
- 5-6 Drukne stolper foran gasværksfundamentet set fra vest-sydvest
- 7-8 Konstruktionerne i K3 og K4 i felt C, set fra syd
- 9-10 Udgravningen med felt B og A, set fra sydvest
- 11-12 Felt B fuld af vand med konstruktionen K4, set fra sydvest

Diasfilm 7: 6 x 6 fotograf Jens Olsen

- 1-2 Felt A med Slagkildevej i baggrunden, set fra sydvest
- 3-5 Snit gennem felt A, set fra sydvest
- 6-7 Udgravningen med felt A i forgrunden, set fra øst
- 8-9 Udgravningen med felt C i forgrunden, set fra gasværksfundamentet, set fra vest
- 10-11 Bolværker i felt D, set fra fundamentet fra øst

BILAG 4:

Generelt om lagene i tværsnit: felt A

Alle lag havde et mindre indhold af kviste og smågrene samt forskellige sneglehustyper. Vandpåvirkning må alle lag antages at have været udsat for. Enkelte lag dog højst sandsynligt direkte vandafsatte (AC, AJ, AH, AL, AM og til dels AAF og AX), hvorimod resten af lagene (undtagen AN og AAB) sandsynligvis mest er pålagt (affald) p g a indholdet af tegl o a fund.

Lag AT ikke benyttet

Alle lag fotograferet i de profiler hvor de er registreret

Planker:

s2005: længde se tegning 16 cm bred, tykkelse 2-2,5 cm. Fyrretræsplanken delvist ødelagt af maskingravning

s2009: 225 cm lang, 16,5 cm bred og 1,8 cm tyk. Formentlig fyrretræ

s2010: 38 cm lang, 6,5 cm bred, 1,4 cm tyk.

s2008: 290 cm lang, 20,5 cm bred, 1-2 cm tyk

s2039: 32 cm lang, 16 cm bred, 3,2 cm tyk

s2040: 42 cm lang frilagt del, 11 cm bred, 0,8 cm tyk

K3:

genanvendt tømmer s224: fuld længde 80 cm lang, s223: fuld længde 122 cm lang